

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Alternativní kultura jako součást regionální a lokální kultury

Vliv fotbalových chuligánů na cestovní ruch destinace

Bakalářská práce

Autor: Tomáš Pohořelý

Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: Mgr. Michal Trousil, Ph.D.

Hradec Králové

Duben 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

podpis

V Hradci Králové dne 17. 4. 2015

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Michalu Trousilovi, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na oblast sportovního turismu, konkrétně na problematiku výtržnictví na sportovních akcích. V úvodních kapitolách jsou rozebrány pojmy jako alternativní kultura a subkultura, do které sportovní chuligáni patří. Další části se pak věnují sportovnímu turismu jako jedné ze součástí cestovního ruchu a jeho dopadu na destinaci. Ostatní kapitoly se stručně zabývají vývojem chuligánství a snaží se nastínit legislativní opatření platná v České republice.

Annotation

Title: Hooligans and Their Impact on Tourism

The bachelor thesis is focused on the field of sport tourism, especially on hooliganism on the course of sport events. First two chapters are aimed at terms such as alternative culture and subculture, the meaning of which is important to understand while dealing with hooliganism. The other chapters of the thesis pay attention to sport tourism (and its impact to the destination) as one of the segment of tourist industry. Final chapters are briefly focused on history of hooliganism and law-making actions in Czech Republic.

Obsah

I. ÚVOD.....	8
II. CÍL PRÁCE A METODICKÝ POSTUP.....	10
III. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	11
1. Termín alternativní kultura a subkultura.....	11
1.1 Termín subkultura	12
2. Subkultura skinheads	12
2.1 Subkultura skinheads.....	12
2.1.1 Bohemia Hammer Skins (B. H. S.).....	13
2.1.2 Blood and Hounour (BaH)	14
3. Sportovní turismus jako součást cestovního ruchu.....	14
3.1 Typologie sportovního turismu	15
3.2 Sportovní akce	16
4. Vývoj fotbalového chuligánství	17
4.1 Kolébka fotbalu.....	17
4.2 Hooligans v České republice	20
5. Fotbaloví chuligáni	22
5.1 Divácké skupiny	22
5.1.1 Fotbaloví diváci	23
5.1.2 Fotbaloví fanoušci	23
5.1.3 Ultras.....	23
5.2 Struktura chuligánských skupin	23
5.3 Projevy a typy chuligánského jednání	25
6. Dopad chuligánství na destinaci	25
6.1 Příklad Prahy.....	25
7. Protichuligánská politika v ČR	28
7.1 Opatření proti diváckému násilí a jeho řešení	28
7.2 Boj proti chuligánství	29
7.2.1 Českomoravský fotbalový svaz	30
7.2.2 Policie ČR	31

7.2.3	Pořadatelská služba	31
IV.	EMPIRICKÁ ČÁST	33
8.	Základní výzkumné otázky a hypotézy	33
9.	Sběr informací a průběh šetření	33
10.	Výsledky	35
10.1	Graf č. 1 Četnost návštěv sportovních akcí	35
10.2	Graf č. 2 Návštěvy sportovních akcí mimo bydliště	36
10.3	Graf č. 3 Spojení dovolené a sportovního utkání	37
10.4	Graf č. 4 Typy navštěvovaných akcí	38
10.5	Graf č. 5 Důvody nenavštěvování sportovních akcí	39
10.6	Graf č. 6 Divácké skupiny	40
10.7	Graf č. 7 Děti na sportovních akcích	41
10.8	Graf č. 8 Znalost termínů	42
10.9	Graf č. 9 Chuligánství v ČR	43
10.10	Graf č. 10 Chuligánství v Praze	44
10.11	Graf č. 11 Výtržnictví na stadionu	45
10.12	Graf č. 12 Výtržnictví mimo stadion	46
10.13	Graf č. 13 Pověst destinace a její poškození	47
10.14	Graf č. 14 Negativní dopad výtržností	48
10.15	Graf č. 15 Legislativní úprava v ČR	49
10.16	Graf č. 16 Zajištění organizační připravenosti na sportovních akcích	50
10.17	Graf č. 17 Věkové složení respondentů	51
10.18	Graf č. 18 Pohlaví	52
10.19	Graf č. 19 Nejvyšší dosažené vzdělání	53
V.	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	55
VI.	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ	56
VII.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	58
11.	Tištěné	58
12.	Elektronické	61

VIII.	SEZNAM GRAFŮ	63
IX.	SEZNAM PŘÍLOH.....	64
X.	PŘÍLOHY.....	65
XI.	ZADÁNÍ PRÁCE	73

I. Úvod

Cestovní ruch a sport patří mezi nejoblíbenější volnočasové aktivity s velkým potenciálem. Cílem bakalářské práce je najít propojení mezi sportovními eventy a cestovním ruchem a poukázat na problémy chuligánství na sportovních akcích, které svým charakterem mohou spadat do oblasti pseudoturismu.

Chuligánství na sportovních akcích se v posledních letech (zejména v roce 2013 a 2014) v ČR rozrostlo do takové míry, že bylo nutné podstoupit různá bezpečnostní opatření. Tento problém se týká především fotbalových utkání, kde je míra chuligánství největší. O atraktivitě sportovních eventů v rámci nabídky cestovního ruchu nemůže být pochyb. Sport ať už na aktivní či pasivní úrovni patří mezi nejčastější motivy cestování. Dochází tak k rozšíření nabídky již zmiňovaného pseudoturismu, který ač je stále součástí cestovního ruchu, ve výsledku může působit jako nežádoucí.

To je případ i chuligánství, které mnohdy nemá vliv pouze na sportovní událost samotnou, ale i na prostředí, ve kterém se koná. Ostatně tento názor vyjádřili i respondenti v dotazníkovém šetření. Přestože se výtržnosti v převážné míře objevují na stadionu čili v dějišti konání, v dotazníkovém šetření se objevily i názory, které zaznamenaly chuligánství mimo dějiště konání.

Zároveň je zajímavé sledovat zapojení radikálních fanoušků, kteří se též zapojili do průzkumu. Přestože dotazník nebyl této skupině určen, ve výsledku se objevily i tři vyplněné dotazníky od hooligans.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části. První část nazvaná *Teoretická východiska* je rozdělena do 7 kapitol a pokrývá všechny dostupné informace, které souvisejí s tématy sportovního turismu, chuligánství a sportu.

První dvě kapitoly se zaměřují na termíny alternativní kultura a subkultura, do které pojem chuligánství patří. Je zde stručně nastíněna historie a některé stále fungující frakce subkultury hooligans.

Další kapitola pak rozebírá konkrétní formu cestovního ruchu – sportovní turismus. Sport, ať už aktivní či pasivní, patří mezi nejčastější volnočasové aktivity a stále více se objevuje i jako motiv při cestování. Cílem kapitoly je popsat důležitost sportovního odvětví v rámci cestovního ruchu. Kapitola obsahuje i typologii sportovního turismu na základě poznatků od vybraných autorů. Druhou částí jsou pak sportovní akce či eventy, které hrají důležitou roli v dotazníkovém šetření v empirické části.

Čtvrtá a pátá kapitola je zaměřena na fotbalové chuligány. Rozebírá se zde historie jak v zahraničí, tak na území České republiky, divácké skupiny, struktura chuligánských skupin a jejich projevy a typy jednání.

V následující kapitole nazvané *Dopad chuligánství na destinaci* jsou vyjmenovány konkrétní případy chuligánství, ke kterým došlo na území hlavního města Prahy.

Poslední kapitola řeší legislativní opatření platná v ČR a snaží se identifikovat hlavní orgány, které by měly s touto problematikou bojovat.

V empirické části jsou potom uvedeny hlavní výzkumné otázky a hypotézy společně s průběhem šetření. Následovány jsou shrnutím výsledků, kterých bylo dosaženo v dotazníkovém šetření. Samotný dotazník je pak uveden v příloze práce.

II. Cíl práce a metodický postup

Cílem práce je poukázat na souvislosti mezi dvěma volnočasovými aktivitami – cestovním ruchem a sportem. Bakalářská práce je potom speciálně zaměřena na konkrétní oblast sportovního turismu, a to na chuligánství během sportovních akcí. Přestože tato problematika by se dala charakterizovat jako jedna z forem pseudoturismu, v odborných publikacích většinou vůbec není spojována s cestovním ruchem. Autor se nicméně domnívá, že může mít negativní dopad nejen na cestovní ruch destinace ale i na oblast ekonomickou, mravně-výchovnou a další.

Hlavní výzkum bude prováděn formou dotazníkového šetření a jeho cílem bude zjistit, zda má problematika chuligánství vliv na celkovou image/pověst destinace, kde se taková akce koná. Pozornost bude zaměřena zejména na výtržnictví a vandalismus v době konání sportovních akcí. Dále bude zjišťováno, do jaké míry ovlivňují sportovní fanoušci cestovní ruch destinace a na jaké další oblasti může mít tato problematika negativní dopad.

Cílovou destinací, kde bude šetření prováděno, je hlavní město Praha. Toto místo bylo zvoleno z důvodů široké škály sportovních akcí pořádaných na tomto území, čímž se zároveň zvyšuje výskyt výtržností a vandalismu. Zejména se jedná o kolektivní sporty. Dalším důvodem je, že tyto akce bývají mnohdy s mezinárodní účastí, což v některých případech problematiku chuligánství ještě prohlubuje.

Respondenti by měli být osoby, které navštěvují sportovní akce či utkání. Dotazník je ovšem upraven i pro ty, kteří sportovní akce nevyhledávají, ale výtržnictví fotbalových fanoušků je v určité míře omezuje či ovlivňuje. Dotazník není primárně určen fotbalovým chuligánům, jelikož je možné, že by tím došlo ke zkreslení informací.

Součástí výzkumu je i analýza legislativy, která se zabývá touto problematikou. Legislativa obecně je problematickým tématem v jakékoli oblasti. Pomocí názorů odborníků a některých zákonodárců bude ukázáno, zda je legislativa v oblasti chuligánství účinná či potřebuje úpravu. Zároveň otázka legislativy bude zmíněna i v dotazníkovém šetření, kde se k problematice vyjádří laická veřejnost. Cílem tohoto vedlejšího výzkumu je ukázat, že problémy sportu by neměly být řešeny pouze v rámci jednoho odvětví. Nutné je zapojení všech aktérů, kterých se pořádání sportovních akcí dotýká tj. organizací v cestovním ruchu, státní správy a místní samosprávy, sportovních organizací a klubů samotných.

Základní výzkumné otázky:

Do jaké míry ovlivňují sportovní fanoušci destinaci cestovního ruchu?

Na jaké oblasti může mít tato problematika negativní dopad?

Je výtržnostmi ohrožena image/pověst destinace?

Před začátkem výzkumu byly stanoveny tyto **hypotézy**:

H1 – Chuligánství na sportovních akcích podle většiny dotazovaných ohrožuje pověst destinace

H2 – Legislativa zabývající se otázkou sportovního výtržnictví je nedostatečná.

Logicky se předpokládá, že H1 se potvrdí. Chuligánství na sportovních akcích může být chápáno jako aktivita ohrožující nejen bezpečnost ale i jakýsi celkový obraz o dané destinaci. Autor si proto myslí, že chuligánství může poškodit image a případně i odradit od další návštěvy.

Ověření hypotézy č. 2 bude zejména vyhodnocováno na základě výpovědí a názorů odborníků, kteří se v této oblasti orientují. Zároveň bude analyzován názor zákonodárců a jejich snahy o potlačení tohoto problému. Dalším ukazatelem pak může být názor respondentů, který vyjádří v dotazníkovém šetření.

III. Teoretická východiska

1. Termín alternativní kultura a subkultura

Slovo alternativní pochází z latinského *alter* a podle slovníku cizích slov ABZ (2005, [online]) bychom jej mohli vyjádřit slovem jiný, náhradní či jakýmkoliv způsobem se lišící. Alternativa tak představuje jakousi druhou možnost, která může být využita v případě, že první metoda není funkční či z jakéhokoliv důvodu selhala. Dnes již existuje alternativa téměř ke všemu a můžeme se s ní setkat prakticky denně v každé oblasti života. Ať už se jedná o alternativní medicínu, alternativu v módě či stravování.

Daly a Wice (1999, str. 16) uvádí, že v historickém kontextu se termín alternativní pojil spíše s kulturou, potažmo uměním. Jednalo se o nový termín, který pronikl do společnosti v průběhu 90. let a jakýmkoliv způsobem se snažil distancovat od kultury většinové, která se řídila určitým řádem nebo byla podřízena tehdejší politické situaci. Asi své nejpočetnější zastoupení měla alternativní kultura v hudbě.

Stejní autoři dochází k závěru, že na otázku, co je vlastně alternativní, neexistuje uspokojivá odpověď. V dnešní době je masová kultura rozdělena do mnoha fragmentů a své uplatnění a následný přesun do masové kultury zažívají vlastně všechny odchylky od hlavního proudu.

Alternativní kultury by tedy šlo popsat jako kulturu, které leží mimo hlavní proud a v mnohých případech jdou proti němu. Vzhledem k tomu, že se nachází na okraji společnosti, řadí se mezi kulturu minoritní. (Alan 2001, str. 26-27)

Další autor (Just 2001, str. 443) vidí pojem alternativní takto: „Alternativní chápu jako vymezující se vůči uměleckému i politickému establishmentu a vůči převládajícímu estetickému a etickému paradigmatu doby a společnosti.“

1.1 Termín subkultura

Subkultura je soubor specifických norem, hodnot a vzorců chování charakterizující určitou skupinu v rámci širšího společenství. Důležitým znakem subkultury je viditelné odlišení od dominantní kultury. Subkultura většinou vzniká na základě kombinace více činitelů (etnická příslušnost atd.), nicméně platí pravidlo, že čím diferencovanější populace, tím je pravděpodobnější vznik různých subkultur. (Petrušek 1996, str. 1248)

Podle Tenbrucka (in Klimšová 2010, str. 15) by měl být termín subkultura nahrazen pojmem „díličí kultura“ čímž by byla vyjádřena lepší kulturní sounáležitost skupiny s celou společností.

Podle Mareše, Smolíka a Suchánka (2004) lze jako subkulturu vnímat i fotbalové chuligány. Smolík (2008, str. 34) je pak konkrétněji zařazuje mezi mládežnické subkultury.

Pro některé subkultury je charakteristické vědomé sebeuzavírání a vytváření hranic, které chrání subkultury před vnějšími vlivy (subkultur ortodoxních Židů). Sem patří především tzv. **kontrakultury**, což jsou subkultury vytvářející normy a hodnoty, jež ostře kontrastují s hodnotami dominantní kultury. Nejedná se tedy o pouhou odlišnost, ale o radikální odmítání. (Petrušek 1996, str. 1248)

2. Subkultura skinheads

2.1 Subkultura skinheads

Subkultura skinheads vznikla ve Velké Británii na konci šedesátých let 20. století. Skinheadské gangy nespokojených mladých mužů z dělnického prostředí začaly působit v Londýně, Liverpoolu, Birminghamu, Brixtonu a dalších městech. (Pažourek 2011)

Podle Smolíka (2010) lze však jejich předchůdce (tj. Teddy boys, mods a rockers) najít již zhruba o deset let dříve. Co se týče oblečení autoři (Smolík, Chmelík) se většinou shodují. Ve skupině ustálila výrazná subkulturní „uniforma“, do které patřila: vyholená hlava, vysoké boty („martensky“), džíny, kostkovaná košile, popř. sportovní trika a šle. Později se přidalo i tetování a někdejší americké letecké bundy – tzv. bombery. Chmelík (2000, str. 12) navíc dodává, že tzv. uniforma skinheads byla vysoce účelová. Oholená hlava zabraňovala při rvačce uchopení za vlasy. Totéž platilo o oděvu, který byl tvořen zejména z hrubšího materiálu. Mezi členy byl pěstován kult mužnosti, násilí a patriotismu, zdůrazňován byl i dělnický původ. (Smolík 2010, str. 369)

Přestože jsou v dnešní době skinheads spojováni s rasismem, v minulosti jejich hlavní náplní bylo pití alkoholu, vysedávání v hospůdkách a rockových klubech, rvačky a návštěvy fotbalových zápasů. Většinou opovrhovali vzděláním, nesnášeli studenty, hippies a narkomany. K radikalizaci hnutí došlo počátkem 80. let, v době vlny nezaměstnanosti. Od tohoto momentu byly potlačeny původní ideály skinheads a hnutí infiltrovali členové ultrapravicové organizace Národní fronta. To vedlo ke vzniku ideologie White power (Bílá síla), která se otevřeně hlásila k nacionálnímu socialismu a podporovala očistu evropských zemí od jiných ras a přistěhovalců. (Chmelík 2000, str. 11)

Od konce 80. let 20. století se skinheads objevují i v Československu. (Smolík 2010, str. 370)

Na základě výše zmíněných informací můžeme skinheads považovat za původce chuligánství ve sportu.

Přesná typologie této subkultury je s ohledem na častou nezřetelnost a odlišnou situaci v jednotlivých zemích velmi obtížná. Společnými prvky všech směrů zůstávají již pouze holá hlava a násilné jednání. (Smolík 2010, str. 371) V současné době podle Chmelíka (2000, str. 12) existují dvě organizace, které se profilují na základě své politické orientace a patří mezi nejradikálnější - Bohemia Hammer Skins (B. H. S) a Blood and Honour (BaH). V rámci subkultury však existují také tzv. apolitičtí skinheads, kteří odmítají veškerou politizaci doprava či doleva a navazují na původní kult z roku 1969. (Smolík 2010, str. 371)

2.1.1 Bohemia Hammer Skins (B. H. S.)

Hnutí, které oficiálně neexistuje, čítá podle odhadu cca 500 – 800 členů ve věkovém průměru 20 – 25 let. Vzniklo v roce 1986 v USA a jedná se o nejradikálnější hnutí skinheads založené na vůdcovském principu. Hlavní ideou je přihlášení se k historickému nacismu, xenofobii, militantismu a vzývání pohanských bohů keltské mytologie. (Chmelík

2000, str. 12) Symbolem hnutí jsou zkřížená kladiva (Hammer), která podle heraldiky měla znázorňovat hornickou práci, popřípadě práci jako takovou, což opět odkazuje na dělnickou třídu, respektive samotný vznik subkultury (Podešť 1985). Kladivo podle Chmelíka (2000, str. 12) ale také symbolizuje sílu, se kterou je potřebné postavit se proti stávajícímu systému.

Výběr členů je pečlivě zvážen a každý nově přichodící člen musí prokázat oddanost, dostatečnou radikálnost a musí obstát ve všech zkouškách. Zároveň se musí seznámit a následně dodržovat „Zákoník cti Hammer Skins“, který obsahuje dvacet základních povinností a zákazů. (Chmelík 2000, str. 13)

2.1.2 Blood and Honour (BaH)

Hnutí vzniklo počátkem osmdesátých let ve Velké Británii. Myšlenkové rozdíly mezi B. H. S. a BaH jsou nepatrné a v současné době prakticky splývají. BaH se otevřeně hlásí k německému nacismu a odkazu Adolfa Hitlera, zatímco B. H. S. částečně čerpají i z amerického, rasově orientovaného Ku-klux-klanu. (Chmelík 2000, str. 13)

Přestože počet skinheads přítomných na sportovních akcích (zejména fotbalových utkáních) klesá, autoři (Chmelík, Smolík) nevyklučují, že i oni se mohou účastnit výtržností.

3. Sportovní turismus jako součást cestovního ruchu

Slepička (1990, str. 5) popisuje sport jako jednu z oblastí života, která získává stále větší společenskou důležitost. Sport proniká do velkého množství společenských sfér včetně ekonomiky, umění, výchovy či zábavy. Převážně však slouží k vyplňování volného času. Právě sportovní hry se staly důležitou masovou podívanou a nedílnou součástí cestovního ruchu.

Přestože sport a cestovní ruch vystupují odděleně jako samostatná odvětví, jsou propojeny na různých úrovních a vzájemně se doplňují. Standeven a De Knop (1999) ani sport ani cestovní ruch nepopisují jako odvětví, ale jako aktivity, kterých se lidé účastní. Sport je konkrétně podle nich „zkušeností s pohybovou aktivitou a turismus je o zkušenosti s cestováním a místem“.

Sportovní turismus patří mezi tzv. specifické formy cestovního ruchu. Sekot (2003, str. 116) definuje dvojí chápání termínu sportovní turismus:

- užší pojetí – aktivní účast na soutěžních sportovních aktivitách,

- širší pojetí – sportovní aktivity tvořící pouze vedlejší součást volnočasových rekreačních aktivit jako účelu cestování.

Jak již bylo řečeno, obě odvětví jsou silně propojená a tak odvětví cestovního ruchu využívá některé oblasti sportu a zařazuje je do své turistické nabídky. Sportovní aktivity v dané destinaci tak rozšiřují nabídku cestovního ruchu a podporují jeho rozvoj. Jak uvádí Krbová a Čadík (2004) jedná se například o rozvoj turistických center či nabídku sportovních a turistických aktivit (cykloturistika, pěší turistika).

Význam sportu v oblasti cestovního ruchu je zásadní. Biddiscombe (2004, str. 10) uvádí, že sportovní turismus se stal jedním z nejrychleji rostoucích sektorů cestovního ruchu. Sportovní akce mohou být využity k propagaci destinace jako celku a zajistit tak vyšší ekonomický růst. Některá města, regiony i státy jsou na sportovním turismu a pořádání sportovních eventů závislá.

Stejný autor (2004) popisuje sportovní akce (eventy) jako akce se specifickým postavením v cestovním ruchu. Pořádání takovýchto eventů přispívá k budování image dané destinace a v podstatě se stávají synonymem pro lokalitu, v níž se konají (Pardubice – Velká pardubická). Kromě budování image se sportovní akce mohou zasloužit i o vybudování nebo zlepšení infrastruktury (nové parkovací místa, sportovní zařízení...). Význam sportovního turismu je i v tom, že turisté v mnoha případech navštíví zemi i po skončení sportovní akce.

V ČR existují regiony s různou mírou potenciálu ve sportovním turismu. Co se týče pořádání sportovních akcí, nachází se na samotném vrcholu hlavní město Praha, která svou infrastrukturou splňuje veškeré předpoklady pro pořádání sportovních eventů.

Kromě výše popsaných přínosů sportovního turismu v destinaci se objevují i problémy, se kterými se musí pořadatelé těchto akcí vypořádat. Zásadní problém tvoří především lidský faktor v podobě diváka. U konkrétních sportů/sportovních akcí (zejména se jedná o kolektivní sporty) je sportovní diváctví spojeno s vandalismem a výtržnostmi.

3.1 Typologie sportovního turismu

Sportovní turismus lze rozlišovat na základě motivace účastníků cestovního ruchu. Důležitou roli tedy hraje účel sportovní cesty.

Sekot (2003) uvádí tyto typy sportovního turismu:

- **domácí sportovní turismus** – zahrnuje více než jednodenní cestu za sportem přesahující vzdálenost alespoň 40 km,

- **zahraniční sportovní turismus** – cesta do cizí země za účelem účasti na sportovní aktivitě v pozici diváka, aktivního účastníka či funkcionáře,
- **závodní sportovní turismus** – lidé, jejichž hlavním zaměstnáním je sport, cestování za účelem závodů, soustředění atd.,
- **relaxační sportovní turismus** – někdy označován také jako aktivní, jedná se o typické rekreační sporty (golf, horolezectví, rybaření), u kterých je vyžadována určitá míra sportovních dovedností, mají pouze doplňkovou povahu a člověk se jim věnuje během dovolené pouze příležitostně.

Další možnost typologie uvádí Weed a Bull (in Malcolm 2008, str. 248):

1. Sportovní turismus, kdy sport je vedlejší aktivitou a není hlavním motivem cesty,
2. Účastnický sportovní turismus – sportovní dovolená včetně jednodenních výletů,
3. Tréninkový sportovní turismus, který je zaměřen na celé spektrum akcí a jeho primárním účelem je sportovní trénink či instruktáž,
4. Sportovní eventy – jedná se o účast na sportovních akcích buď jako aktivní účastník nebo jako divák, zahrnuje akce typy Olympijských her ale i akce na regionální úrovni,
5. Luxusní sportovní turismus – zde hraje důležitou roli kvalita navštíveného zařízení, jedná se o luxusní ubytování, sportovní zařízení a vybavení.

3.2 Sportovní akce

Sportovní akce jsou pro sportovní cestovní ruch zásadní. Kotíková a Schwartzhoffová (2008, str. 20) je definují takto: „Sportovní akce a událost je akce přitahující zájem nejen sportovců a jejich fanoušků, ale často i médií.“ Mezi nejčastější účastníky sportovního turismu pak patří diváci, fanoušci, samotní sportovci, novináři, sponzoři či představitelé mezinárodních sportovních organizací.

Stejně autorky (2008) pak sportovní turismus (zejména na mezinárodní úrovni) označují za masový turismus.

Další definici uvádí Getz (2007), který říká, že sportovní akci lze definovat jako dočasnou událost s podrobně naplánovaným programem. Zároveň je tato událost většinou dopředu oznámena a je spojena s předem vybraným místem.

Škála sportovních akcí je velmi rozmanitá. Díky velkému množství sportovních disciplín většího i menšího významu, ale i díky tradici pořádání těchto akcí, se po celém světě koná tisíce akcí ročně.

Kotíková a Schwartzhoffová (2008) rozdělují sportovní akce následovně:

- Sportovní mega akce – jsou zvláštním druhem akcí, jejichž pořádání je náročné a drahé, zúčastňuje se jich velké množství návštěvníků a vyžadují dlouhodobou přípravu spojenou s vybudováním potřebné infrastruktury, tyto akce přitahují velkou pozornost sponzorů a médií (Olympijské hry),
- Mezinárodní akce – MS ve fotbale
- Regionální akce – akce domácího významu (mistrovství republiky)
- Akce orientované na návštěvníky – akce, které přitahují pozornost diváků, a které jsou mezi fanoušky populární (fotbal, hokej, tenis)
- Akce orientované na účastníky – akce, které nejsou divácky atraktivní (závod Jizerská 50)
- Malé sportovní akce na amatérské úrovni
- Outdoorové nebo indoorové akce, tvořící samostatnou skupinu

Sportovní akce mají velký význam pro cestovní ruch destinace. Tyto akce přitahují velkou pozornost nejen návštěvníků, ale i médií a umožňují tak propagaci samotné destinace. Mnohdy je celá akce prezentována pomocí televizních přenosů a tak zanechání dobrého dojmu je pro destinaci zcela klíčové. Pomocí sportovních akcí je tak možné propagovat i místní atraktivitu a přilákat větší množství návštěvníků. Pokud ovšem daná destinace nemá předpoklady pro zajištění bezproblémového průběhu akce, může to destinaci spíše uškodit. Sem patří dobře zvládnutá organizace a průběh akce či vybudování potřebné infrastruktury. Jistě by se sem dalo zařadit i zvládnutí problémových návštěvníků včetně sportovních fanoušků.

4. Vývoj fotbalového chuligánství

4.1 Kolébka fotbalu

Stejně jako fotbal tak i chuligánství se podle Kasala (2013, str. 104) začalo formovat na území tzv. kolébky fotbalu – Anglii. Odtud se pak začalo šířit, ať už ve stejné či modifikované podobě, do ostatních evropských zemí. Stejný autor odkazuje i na slovní spojení, které se ustálilo v souvislosti s chuligánstvím – „britskou nemoc“.

Fotbaloví chuligáni by nemohli existovat bez svého hlavního zájmu, obsaženého mimo jiné i v názvu – fotbalu. Novodobé dějiny fotbalu se začaly utvářet ve Velké Británii ve 2. pol. 19. století, kdy vznikla fotbalová asociace, která zároveň dala podobu sjednoceným fotbalovým pravidlům. Od roku 1888 se pak ve Velké Británii hraje fotbalová liga. První výtržnosti tak můžeme pozorovat již počátkem 20. století ve Skotsku. Williams (2001)

nicméně konstatuje, že surovosti během zápasů jsou mnohem staršího data. Nelze však hovořit o chuligánství jak ho známe dnes. Tehdejší nepokoje byly velmi ojedinělé a jednalo se pouze o neorganizované spontánní reakce publika. Velmi důležitým faktorem ve vzniku chuligánství byla podle Kasala (2013, str. 105) proměna britského hospodářství, kdy do průmyslové výroby nastoupila mechanizace, která měla za následek snížení pracovních míst zejména v dělnických profesích. Z mládeže dělnického původu se pak vytvořily různé proudy subkultur, které se podílely na vzniku fotbalového chuligánství. O pravém chuligánství se všemi svými pro a proti můžeme hovořit až od šedesátých let 20. století. (str. 105)

Mareš společně se Smolíkem a Suchánkem (2004, str. 37) považují vymezení vzniku fotbalového chuligánství za velice obtížné.

Autoři (Mareš, Smolík, Suchánek 2004; Kasal 2013) se však shodují na tom, že chuligánství v Anglii prošlo jednotlivými etapami, kdy každá z nich má své typické znaky a čtenář na nich může pozorovat postupnou změnu v chování chuligánů.

Šedesátá léta jsou spojena se vznikem mnoha skupin a subkultur spojených s fotbalem. U zrodu subkultury hooligans stojí podle Kasala (2013, str. 105) skupiny nazývané jako **mods** – mladí muži uctívající eleganci a úhlednost. Vedle nich vzniklo uskupení **rockers**, které reprezentovalo rozdílný styl a hodnoty. Vytvořilo tak jakýsi protipól skupině mods.

Autoři (Kasal, Mareš, Smolík, Suchánek) se shodují, že skupina mods byla díky svým vysokým nárokům na luxusní život a vysokou životní úroveň odsouzena k zániku. Proto se vytvořila nová frakce nazvaná **skinheads** (zpočátku označovaná jako hard-mods). Mareš, Smolík a Suchánek (2004, str. 43-44) pak ještě upozorňují na skupinu rude boys, která také mohla částečně ovlivnit nově vznikající subkulturu skinheads.

Kasal (2013, str. 106) dále předkládá důkazy o transformaci obyčejného fandění do války fotbalových gangů a poukazuje na nejčastěji používané zbraně. (okované špice bot, kovem ozdobené řemínky hodinek, hřeben se zašpičatělou rukojetí atd.) Jako vyvrcholení šedesátých let vidí Beyer (2002, str. 48-49) v přesunu násilností mimo stadion a ve zvýšení počtu střetů s policií a pořadatelskou službou. Mnoho autorů také dokládá, že přítomnost médií a televizních kamer měla na vývoj chuligánství značně negativní dojem. Beyer (2002, str. 15-16) například uvádí, že výtržníky povzbudila možnost „předvést se v televizi“. To potvrzuje i Williams (2001), který tvrdí, že média pravděpodobně přispěla ke zvýšení frekvence násilností.

Sedmdesátá léta jsou charakteristická radikální změnou image mezi skinheady. Kasal (2013, str. 106) uvádí, že holé hlavy vystřídaly polodlouhé vlasy a výše popsanou „unifor-

mu“ nahradilo streetwearové oblečení. To jenom ztížilo pořádkovým službám jasnou identifikaci (Mareš, Smolík, Suchánek 2004, str. 49) Tito autoři také poukazují na zvýšenou míru radikalismu a preciznější organizovanost jednotlivých skupin. To podle Kasala způsobilo jednak snížení návštěvnosti a také povinnost klubů investovat do protichuligánských opatření. Díky těmto opatřením bylo na konci sedmdesátých let již velice obtížné vyvolávat střety přímo na stadionu (King 1997).

Další typickou charakteristikou je „export“ chuligánského chování do ostatních zemí (mezinárodní utkání). Zde už se chuligánství dotýká i cestovního ruchu jelikož dochází k výtržnostem v průběhu cesty a při následném přesunu do místa konání.

Poprvé se také objevují známky rasismu a symbolika spojená s nacismem a neonacismem. (Kasal 2013, str. 106)

Osmdesátá léta jsou Kasalem (2013, str. 107) označována jako obdobím kulminace chuligánství co do své problematičnosti a nebezpečnosti. Chuligánství ustupuje od tradicionalismu spojeným s dělnickou třídou a je dokončena přeměna skinheadů v kultivovaně vyhlížející mladíky.

Největší případ chuligánství osmdesátých let, jak uvádí mnozí autoři (Mareš, Smolík, Suchánek), pochází z 25. května roku 1985. Utkání mezi FC Liverpool a Juventusem Turín hraném v Bruselu vstoupilo do historie pod označením **Bruselská tragédie** (o život přišlo 42 lidí a dalších zhruba 250 bylo zraněno). Autoři pak zmiňují ještě konkrétní chuligánskou skupinu, která svými činy patřila (a stále patří) mezi nejnebezpečnější - Chelsea Headhunters (Lovci lebek). Beyer (2002) pak dokládá, že vůdci této skupiny pracovali na dobře placených místech a měli vysoký společenský statut, což vyvrátilo domněnku, že fotbaloví chuligáni pocházeli z nejnižších sociálních skupin.

Co se týče složení fanoušků, skinheads se na stadionech v osmdesátých letech prakticky nevyskytují. (Mareš, Smolík, Suchánek 2004, str. 54)

Stejní autoři pak zmiňují další novinku do osmdesátých let na stadionech nevídanou. V roce 1985 začal platit úplný zákaz prodeje alkoholických nápojů. Z výzkumu L. D. Wanna (2001) vyplývá, že při srovnání sezon 1984/85 a 1985/86 se počet zatčených snížil o 51 %.

Devadesátá léta Kasal (2013, str. 108) označuje jako období superchuligánství. Jako hlavní důvod pro toto označení uvádí rozvoj technických vymožeností. Chuligáni začínají využívat mobilní telefony a internet, což jim pomáhá lépe se organizovat a vyhnout se případným překvapením ze strany policie. Mareš, Smolík a Suchánek (2004, str. 60) upozorňují i na zapojení chuligánů do struktur organizovaného zločinu.

Devadesátá léta zároveň znamenají radikální legislativní změnu. Soudy mohou nově zakázat výtržníkům vstup na stadiony (The Public Disorder Act), nařídít zákaz vycestování ze země (The Football Spectators Act) či postihovat nové přestupky spojené s chuligánstvím (The Football Offences Act). (Mareš, Smolík, Suchánek 2004, str. 63)

Novinkou je i tzv. povinný **stewarding** (pořadatelská činnost), který jsou fotbalové kluby nuceny spolufinancovat. (Kasal 2013, str. 108)

Poprvé se také začínají formovat organizace (státní i nestátní) aktivně vystupující proti rasismu. Za nejmasivnější považují Mareš, Smolík a Suchánek (2004, str. 64) kampaň nazvanou **Let's Kick Racism Out of Football**, která byla iniciována v roce 1993 Komisí pro rasovou rovnost a Profesionální fotbalistickou asociací.

Přestože se hooligans a výtržnosti na stadionech v Anglii stále objevují, jsou Britské ostrovy dávány za vzor ostatním zemím v boji proti chuligánství. (Redakce 2012, [online])

4.2 Hooligans v České republice

Definovat chuligánství v České republice je obtížné, jelikož fotbalové gangy mnohdy nemají vyhraněná pravidla a v podstatě ani nedokážou rozčlenit jednotlivé skupiny fanoušků. (Mareš, Smolík, Suchánek 2004, str. 129)

Kasal (2013, str. 128) si všímá prvních výtržností již ve 30. letech 20. století. Většinou však šlo o verbální útoky směrem k rozhodčímu. V malé míře také docházelo k vniknutí fanoušků na hrací plochu. Nárůst diváckých výtržností přišel v 70. letech 20. století. Autor vidí příčinu ve vnitropolitických příčinách a příčinách geopolitických.

Vnitropolitické příčiny

Existují tři hlavní důvody, spojené s politickou situací v Československu, proč se chuligánství na stadionech začalo rozvíjet. Za prvé to byla jistá izolovanost od okolního světa (období normalizace) a s tím spojená touha obyvatel po všem, co reprezentovalo svobodu a západní styl života. Dále chuligánství představovalo jakýsi fenomén, který se stal součástí každého zápasu. Třetím důvodem pak byla snížená kontrola obyvatelstva veřejnou bezpečností v areálu fotbalových stadionů.

Geopolitické příčiny

Tyto příčiny souvisí celkově se změnou společenského života v Československu. Postupný úpadek socialismu a nástup západních vlivů ovlivnil nejen českou společnost, ale i jeho konkrétní části jako např. chování fotbalových fanoušků. Zejména mladší generace se snaží napodobovat západní životní styl, který je prezentován nejenom formou hudebního či filmového umění.

Další autoři (Mareš, Smolík, Suchánek 2004) pak historii chuligánství na našem území dělí do dvou etap – **Pre-chuligánskou a moderní etapu.**

Prechuligánská etapa byla charakteristická svými nahodilými incidenty jednotlivců či menších neorganizovaných skupin. Tato etapa vydržela až do poloviny devadesátých let 20. století. Jednalo se však pouze o verbální kritiku či drobné potyčky mezi diváky. To potvrzuje i Slepíčka (1990), který uvádí, že tyto incidenty nebyly příliš závažné. V tomto období se také ještě nevyskytuje označení „hooligans“. Fotbaloví fanoušci jsou označováni jako vlajkonoši. (Vladimir 518 a kol. 2013, str. 458)

Autoři (Mareš, Smolík, Suchánek 2004) ale uvádějí i ty závažnější případy, které v sobě nesly větší míru nebezpečnosti a vyžadovaly pozornost bezpečnostních složek. Státní aparát se mimo jiné snažit na chuligánství upozornit i filmovým zpracováním problému (K. Smyczek, *Proč?*). Film ale fenomén fotbalového násilí spíše zpopularizoval.

Další rozvoj chuligánství je zaznamenán po změně politického režimu po listopadu 1989, kde se kromě svobody zvětšilo i sebevědomí a agresivita chuligánů. Pomalu se ve skupinách začíná objevovat organizovanost a jsou evidovány první rasistické projevy (Mareš, Smolík, Suchánek 2004, str. 130-133)

Druhá etapa neboli etapa moderního fotbalového chuligánství se podle Mareše, Smolíka a Suchánka (2004, str. 134) datuje od počátku druhé poloviny devadesátých let. Chuligánské gangy mají již stabilní základnu a konzistentní členstvo. Jejich názvy obsahují zpravidla slova jako gang, parta, banda, tlupa, komando, klan, divize či ultras. Právě těmito názvy se snaží distancovat od ostatních neorganizovaných fanoušků. (Smolík 2002)

V současnosti má téměř každý prvoligový a druholigový klub z většího města část příznivců, které je možné označit jako fotbalové chuligány. Většinou je skupin podporující jeden tým ale více. V posledních letech se v České republice začínají objevovat tzv. družby mnohdy i na přeshraniční úrovni. Jedná se o spřátelené gangy, které se vzájemně podporují a dávají větší rozměr bojům a bitkám. V ČR existuje mnoho takovýchto případů. (Mareš, Smolík, Suchánek 2004, str. 140)

Nejnovější z nich pochází z roku 2014, kdy při zápase Baník Ostrava vs. Sparta Praha, který již tradičně patří mezi nejrizikovější, došlo k výtržnostem ostravských (částečně též polských) fanoušků. O poločasové přestávce bylo zničeno zhruba 500 sedaček z hlavní tribuny a celý zápas musel být na čas přerušen. Incident se neobešel bez zásahu policie, která zatkla asi 30 agresivních fanoušků. Celé události předcházela provokace spartánských fans a urážlivé pokřiky a transparenty obou táborů. (Správce, 2014, [online])

Kromě tradiční podoby chuligánství uvádí autoři (Mareš, Smolík, Suchánek 2004) tzv. specializované chuligánské skupiny, které se svými činy zaměřují na konkrétní aktéry hry. V první řadě se jedná o rozhodčí.

S tím souvisí i jedna z nejznámějších chuligánských kauz v ČR, kdy příznivec pražských Bohemians, který vystupuje pod přezdívkou Ritchie, napadl v průběhu utkání s pražskou Spartou pomezního rozhodčího. Utkání bylo následně ukončeno a Bohemians Praha vystaveni vysokým sankcím. (Švéd 2013, [online])

Mezi další individuálně napadané osoby můžeme počítat funkcionáře klubu či samotné hráče. (Mareš, Smolík, Suchánek 2004, str. 140)

5. Fotbaloví chuligáni

Chuligáni někdy také označováni jako **hooligans** jsou považováni za „tvrdé jádro“ klubu. Jinými slovy se silně identifikují s klubem. Podle Kasala (2013, str. 26) jim jde především o zážitek a proto jejich primárním cílem je vyvolat konflikt či bitku s jinými obdobnými skupinami soupeřova týmu, s pořadatelskou službou či policií. Smolík (2008, str. 16) pak dodává, že tyto bitky od 90. let 20. století prochází prostorovou změnou – z bezpečnostně zajištěných stadionů na veřejná prostranství.

Mezi chuligány se řadí i fotbaloví vandalové, kteří využívají anonymitu davu a pod zástěrkou fotbalového fandovství se dopouštějí porušování pravidel veřejného pořádku. Přestože vymezení chuligánů je v ČR nejasné, o klasické fotbalové chuligány se nejedná. Jak uvádí Kasal, (2013, str. 26) jedná se o osoby, které házejí dýmovnice, vytrhávají sedačky, ničí vybavení stadionu atd. Problémový bývá už samotný jejich přesun na fotbalový stadion a velmi často se neobejde bez doprovodu policie.

5.1 Divácké skupiny

Pokud hovoříme obecně o fotbalových fanoušcích, je důležité od sebe odlišit jednotlivé skupiny. Kromě již zmiňované skupiny hooligans existují další skupiny diváků. V praxi je identifikace a správné rozčlenění fanoušků téměř nemožná. Jak uvádí Smolík (2008), ale třeba i Kasal (2013) je možné vymezit tři velké skupiny, přičemž lze uvažovat i o skupině čtvrté, kterou tvoří tzv. ultras.

5.1.1 Fotbaloví diváci

Mareš, Smolík a Suchánek (2004, str. 12) charakterizuje fotbalového diváka jako pasivního pozorovatele hry, který není ovlivněn rivalitou obou týmů. Ve fotbalovém prostředí je někdy také označován jako „nezaujatý divák“, což souvisí i s jeho objektivním hodnocením hry i jednotlivých výkonů (na rozdíl od fotbalového fanouška). Zpravidla nedsleduje pouze jeden sport, ale orientuje se i na jiné sportovní hry. U diváka nefungují bližší vazby na klub. Z toho důvodu není obeznámen s rituály provozovanými během zápasu.

5.1.2 Fotbaloví fanoušci

Fanoušek je vázán ke kopané prostřednictvím fotbalového mužstva či konkrétního hráče. Před zápasem má určité očekávání a díky identifikaci s mužstvem prožívá jeho úspěchy i neúspěchy. Svoji identifikaci prezentují především oblečením (repliky dresů, šály, vlajky). (Mareš, Smolík, Suchánek 2004, str. 12) Snaží se o dokonalou znalost historie klubu i soudobého dění. (Kasal 2013, str. 122)

Slepička (1990) uvádí, že už na této úrovni dochází k charakteristickému dělení na „MY“ (fanoušci klubu) a „ONI“ (fanoušci jiných klubů).

5.1.3 Ultras

Ultras jsou velmi speciální částí publika a jejich odlišení od fotbalových chuligánů je někdy velmi obtížné. Jejich hlavním cílem na stadionu je efektivní činnost v oblasti atmosféry. Tu realizují většinou nepovolenými pyrotechnickými aktivitami, vytvářejí velké a propracované transparenty či klubové písně, hesla s agresivní rétorikou. Nepodílejí se však na násilnostech. (Kasal 2013, str. 122)

Kasal (2013, str. 123) ještě zmiňuje velice podobnou skupinu nazývanou jako Rooligans. Tento typ fanoušků se zaměřuje na slušné povzbuzování, které je často doplněno o komické prvky. Rooligans vznikly jako protest vůči brutalitě hooligans.

5.2 Struktura chuligánských skupin

Chuligánské skupiny lze definovat jako poměrně stabilní a integrované skupiny, jejichž členové mají podobnou hodnotovou orientaci. (Smolík 2008, str. 17) Autoři (Smolík, Kasal) se shodují, že chuligánská skupina se obvykle skládá z mladých lidí, většinou pod 20 let věku. Skupina je pro ně ideálním místem pro vyjádření jejich nálad a vášní, mohou se zde vymanit zpod sociální kontroly. Kasal (2013, str. 27) vidí další motiv v určité společenské revoltě proti světu dospělých, ukázání síly a odolnosti.

Kromě mládeže, která tvoří většinu, se v chuligánských skupinách participují také starší lidé, jejichž věk se pohybuje mezi 20 – 25 lety. Přestože tvoří minoritu, je v jejich rukou koncentrována větší moc. Jsou považováni za věrné fanoušky a jejich vnitroskupinový status je velmi vysoký. Vůdce chuligánské skupiny je pak podle Kasala (2013, str. 27) osoba kolem 30 let, která veškerý svůj čas přizpůsobuje činnosti skupiny a skupina je jednou z hlavních náplní jeho života.

Tato struktura, která je podle sociologa P. Marshe (1978a) tzv. anglickým modelem je také rozpoznatelná v samotném „kotli“. Mocensky výše postavení členové šíří určitý typ chování, který následně přebírá celý kotel a leckdy také ostatní diváci. V dnešní době patří chuligánská scéna mezi běžnou součástí sportovních utkání téměř ve všech evropských státech. V případě chuligánů nelze mluvit o jednotlivě oddělených skupinách. Tyto skupiny spolu často spolupracují a podporují se.

Struktura „kotle“ je pak další specifickou záležitostí. V roce 1978 bylo trojicí Marsh, Rosser a Harré (1978b) klasifikováno 7 typů sociálních rolí mezi aktivními osobami v „kotli“, které představovaly různé typy jednání a vyžadovaly rozličné individuální kapacity (chant leader, aggro leader, nutter, hooligan, organizer, fighter a heavy drinker). Všem těmto rolím byl přisouzen určitý význam ve skupině zajišťující její funkčnost.

1. Chant leader – či tzv. „caller“ bylo označení pro osobu, která byla iniciátorem chorálů, zpěvů a pokřiků, většinou se jedná o ideového vůdce gangu a zároveň „dirigenta“ celého kotle.
2. Aggro leader – tato osoba nebo osoby se nacházejí vždy v první řadě kotle z důvodu, aby mohly rychle reagovat při případném útoku nepřátelské skupiny.
3. Nutter – označován také jako „šašek“, ostatní členové skupiny jeho chování vnímají jako šílené či bláznivé.
4. Hooligan
5. Organizer
6. Fighter – má velmi podobnou úlohu jako aggro leader, jsou aktivní při podněcování ostatních fanoušků ke střetu.
7. Heavy drinker – osoby, které na zápasy chodí především kvůli alkoholu, mnohdy jsou vyvedeni policií či nejsou vůbec puštěni na stadion.

5.3 Projevy a typy chuligánského jednání

Smolík společně s Marešem a Suchánkem (2004) uvádí, že mezi nejčastější formy (kromě rasistických projevů) fotbalového chuligánství patří:

- Vniknutí na hrací plochu;
- Házení předmětů na hrací plochu a na aktéry hry (dýmavnice, mince);
- Výtržnosti (s policií, pořadatelskou službou);
- Vandalismus (ničení vybavení stadionu);

Obvykle se jedná i o kombinace jednotlivých forem.

Vymezit fotbalové chuligánství mimo rámec stadionů lze jen obtížně, protože se může jednat prakticky o jakékoliv násilné, výtržnické či vandalské porušení norem. Mezi nejčastější patří ničení dopravních prostředků (především jejich vnitřního vybavení), rabování obchodů či útoky na policejní kordony.

Kromě výše uvedených forem existují další, které mají kromě jiného také rasový podtext. Stejní autoři uvádí některé rasistické projevy fotbalových chuligánů:

- Hlásání rasistických názorů na hráče odlišné barvy pleti;
- Rasistické nadávky, znevažující projevy, výhrůžky či přímé fyzické útoky vůči hráčům odlišné barvy pleti (bučení, vydávání opičích skřeků na hráče tmavé pleti, házení banánů);
- Užívání rasistických hesel, chorálů a symbolů, ať již verbálně nebo na transparentech, v chuligánských tiskovinách či na jejich internetových stránkách

6. Dopad chuligánství na destinaci

6.1 Příklad Prahy

Hlavní město Praha je v souvislosti se sportovními akcemi výjimečným místem v ČR. Destinace disponuje rozsáhlou infrastrukturou a vybavením, které umožňuje konání téměř všech sportovních událostí. Město je zároveň schopno poskytnout veškeré doplňkové služby včetně ubytování pro zahraniční návštěvníky.

Množství takových akcí a zvýšený zájem návštěvníků sebou však přináší i negativa. Zvýšená pozornost musí být věnována právě chování jednotlivých skupin návštěvníků. Z předchozích zkušeností jsou již pořádkové služby a policie dopředu informovány o hrozícím nebezpečí a umí rozlišit míru nebezpečnosti té či oné skupiny.

V Praze se vyskytlo několik případů násilí či chuligánství v průběhu sportovních akcí. Autor zmiňuje některé z nich.

24. března 2007 Česká republika – Německo

Dne 22. března o rizikovitosti zápasu informovalo iDnes.cz (iDnes 2007, [online]), kdy napsalo, že se do Prahy chystá pět set až tisíc německých radikálních fanoušků bez vstupenky.

Mluvčí pražské policie prozradila, že na akci bude nasazen zvýšený počet policistů včetně speciální pořádkové jednotky, hlídky na koních a psovodů. Tato mimořádná opatření budou platit po celou dobu pobytu německých fanoušků (od 23.3 – 25.3).

O den později (23. března) informoval stejný deník o problémech na hraničních přechodech s Německem. Bylo zde zadrženo 52 chuligánů, kterým nebyl povolen vstup na území ČR. V některých případech docházelo i k nelegálním přechodům. (iDnes 2007, [online])

3. května 2009 Sparta Praha – Baník Ostrava

Deník iDnes informoval o domluvené bitce mezi pražskými a ostravskými fanoušky. Jednalo se o domluvenou bitku v Čimickém háji poblíž pražských Kobylis.

Policie ze zhruba 200 účastníků zatkla dvacet z nich a obvinila z trestného činu. Dalších zhruba třicet fanoušků obvinila z přestupku proti veřejnému pořádku. (iDnes 2009, [online])

20. srpna 2009 Slavia Praha - Crvena Zvezda

Policisté obvinili 17 srbských fanoušků z trestné činnosti výtržnictví, sprejerství, poškozování cizí věci či útoku na veřejného činitele.

„K bitce mezi policií a srbskými fandy došlo ve čtvrtek kolem osmnácté hodiny poté, co Srbové začali na Můstku napadat turisty, a policie jim proto zahradila cestu. Příznivci Crvene Zvezdy rozbili několik výloh a zdemolovali jednu z restaurací. Její vybavení, stoly a židle, použili k útoku na policisty. Ti mezi ně naházeli dýmovnice se slzným plynem a zadrželi sto padesát výtržníků. Osm cizinců skončilo lehce zraněno v nemocnicích.“ (Třeček, Fairaisl 2009, [online])

21. srpna policie zajistila jejich odvoz na hranice ČR, kde výtržníky předala svým kolegům.

10. listopadu 2009 Česká republika - Polsko

Podle článku iDnes (Syravátka 2009, [online]) tento zápas provázely zatím asi největší bezpečnostní opatření. Tvrdí to alespoň expert na fanouškovské násilí Martin Synecký. Ten v rozhovoru pro MF DNES uvedl, že budou prováděny příhraniční kontroly a bude monitorován pohyb fanoušků od hranic až do Prahy. Všeobecně se pořádkové složky chtěly vyhnout problémům, které nastaly v roce 2007 při zápasu s Německem.

Jiný článek popisuje události po jejich příjezdu. (Wirnitzer, Eichler 2009, [online]) Polští fanoušci ovšem během pochodu Prahou způsobili několik přestupků. Nejčastěji se řešily krádeže a bitky. Před vypuknutím zápasu (20:30) se fanoušci přesunuli k Edenu, kde se událost konala. Poprali se s těžkooděnci a pokusili se proniknout na stadion.

Třináct fanoušků bylo obviněno z výtržnictví, poškozování cizího majetku a útoku na veřejného činitele.

27. července 2010 Sparta Praha – Lech Poznań

Celkem bez větších problémů se odehrála událost s jedněmi z nejobávanějších polských fanoušků. K veřejným bitkám nedošlo z důvodu odmítnutí Spartanských fans a dobrého dohledu policie. MF DNES uvádí, že vráceni byli pouze fanoušci, kteří neměli v pořádku doklady. Celá akce se ale podařila zvládnout bez větších výtržností a policie zajistila bezproblémový průběh utkání.

Policie do akce nasadila pořádkové jednotky a antikonfliktní tým. Situace byla doplněna o monitoring z vrtulníku. (Tittl 2010, [online])

14. prosince 2010 Sparta Praha – CSKA Moskva

Celkem paradoxně na tomto zápase došlo k bitce mezi fanoušky Slavie a CSKA Moskva. Šlo o předem domluvenou bitku odehrávající se na opuštěném místě v nočních hodinách. Bitka netrvala ani minutu a kromě obou zúčastněných táborů nebyl nikdo zraněn ani nedošlo k poškození majetku. Policie nebyla o této akci informována. (Slavia Hooligans 2010, [online])

Autoři jako Kasal (2013, str. 119-123) či Babyrádová (2002, str. 75) popisují pouze násilí a výtržnosti, které se odehrávají během sportovní akce či utkání. Nevěnují již pozornost událostem, které nastávají po skončení sportovní akce či před jejím zahájením.

Jak ukazují výše zmíněné případy výtržností, mnohdy se odehrávají již krátce před zahájením akce či utkání.

Slepička (1990, str. 113) například uvádí, že takovéto násilnosti mohou vznikat i mimo stadiony a dějiště sportovních akcí. Nejčastěji se jedná o pochody fanoušků, kteří vykřikují hesla, provokují ostatní chodce a ničí předměty ve svém okolí.

Tyto pochody mají negativní vliv jednak na bezpečnost ale např. i na dopravní situaci. Jak uvádí Indrová (2007, str. 85), bezpečnosti v cestovním ruchu je věnována stále větší pozornost a to jak ze strany účastníků, tak i ze strany destinací a poskytovatelů služeb.

7. Protichuligánská politika v ČR

Fotbalové chuligánství je v ČR formulováno jako specifická forma kriminality, která je řešena v rámci politiky vnitřní bezpečnosti. Jelikož pořádek na stadionech je zabezpečován zejména policejními složkami, celý problém je tak řešen Ministerstvem vnitra ve spolupráci s Českomoravským fotbalovým svazem (ČMFS). (Mareš 2003)

Od roku 1996 existuje v ČR vládní orgán *Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních akcích*. Ta má za úkol zlepšit spolupráci Policie ČR a sportovních klubů při přípravě a realizaci bezpečnostních opatření při fotbalových i hokejových zápasech. Dále se zaměřuje na neustálou modernizaci všech bezpečnostních prvků (bariéry, oplocení, kamerové systémy). Během zápasu je pak nezbytná přítomnost jak pořadatelské služby, tak Policie ČR. (Mareš, Smolík, Suchánek 2004, str. 147)

Mnohdy je však přítomnost policistů či zásahové jednotky kontraproduktivní (může zvýšit agresivní náladu fanoušků). Kverek (2007, str. 131) např. uvádí, že policisté působí spíše jako stresor než jako uklidňovací prvek.

Policie je pak v největší pohotovosti při tzv. rizikových utkáních, kdy policisté doprovázejí jednotlivé tábory fanoušků po celou cestu na stadion. (Mareš, Smolík, Suchánek 2004, str. 146-150)

7.1 Opatření proti diváckému násilí a jeho řešení

Přestože chuligánství představovalo a nadále i představuje v českém fotbale velký problém, o dlouhodobé fungující prevenci se prakticky nemluví. Chuligánství se bere jako něco, co k fotbalu (zvláště při důležitých utkáních) prostě patří. Snahy různých uskupení (zejména pak občanského sdružení *ProFotbalFans*) sice mají dílčí úspěchy na eliminaci tohoto problému, nicméně zásadní řešení dosud nebylo nalezeno. (Kasal 2013, str. 148)

V první řadě by hlavním subjektem v řešení tohoto problému měl být klub sám. Klub má ke svým fanouškům nejbližší a v podstatě je to jediný orgán, který fotbalový fanoušek poslechne. Práce s fotbalovými fanoušky zahrnuje široké spektrum činností a dovedností, které by měl každý klub zprostředkovaně poskytnout.

Jak uvádí Kasal (2013) takovým prostředníkem může být sociální pracovník, který kromě odborného vzdělání také disponuje znalostí prostředí tj. klubu. Pracovník musí umět rozlišit fanoušky násilnické a nenásilnické a podle toho s nimi jednat. Vhodná komunikace je klíčovým prvkem v práci s fanoušky. Výhodou takového pracovníka může být i jeho image či pověst (např. bývalý hráč, trenér atd.), kterou může posílit svůj vztah s fanoušky a získat k nim snazší přístup. Pracovník musí být zároveň připraven na náročná vyjednávání.

ní při obtížných konfliktech ať už se samotnými diváky či s dalšími institucemi (médiá, policie, vzdělávací instituce).

Jako klíčový bod vidí Kasal (2013, str. 151) v integraci fanouška a jeho zapojení do života klubu v duchu fair play. To se zásadně liší od policejního přístupu, jehož hlavním cílem je problémového fanouška segregovat.

Mareš, Smolík a Suchánek (2004, str. 148) uvádí tři hlavní problémy, které umožňují incidenty způsobované fotbalovými chuligány:

- Potíže v zákonech ČR. Neexistuje speciální legislativa proti fotbalovému chuligánství.
- Nedokonalost smlouvy mezi ČMFS a Policií ČR.
- Policie se neřídí zákonem o policii a služební přísahou policisty. Jejich vyčkávání a neschopnost zasáhnout bylo podle některých názorů dokonce možné hodnotit jako „nebezpečí z prodlení“.

Kverek (2007, str. 130) vidí problém v segregaci problémových diváků. V současné době jsou hooligans na českých stadionech uzavřeni do samostatných sektorů, oddělení ploty a obklíčeni policejními kontrolami.

Kverek uvádí, že chuligáni tento vyhrazený prostor vnímají jako prostor určený pro páchaní násilí a prostor, do kterého se nikdo jiný neodváží.

Autor tedy vidí řešení v postupné integraci problémových fanoušků a začlenění je mezi ostatní diváky. Zároveň ale podotýká, stejně jako autoři (Mareš, Smolík, Suchánek), že pro tento krok je nutná legislativní úprava.

Kverek (2007, str. 132) se drží názoru většiny a navrhuje řešení v podobě britského modelu. Ten je považovaný za průkopnický a celkově nejúspěšnější. Úpravou legislativy, modernizací stadionů a jasně nastolenými pravidly se podařilo chuligánství ze stadionů odstranit.

7.2 Boj proti chuligánství

Orgánů, které se snaží fotbalové chuligánství eliminovat, existuje v rámci ČR velké množství. Smolík (2008, str. 164-165) např. uvádí ČMFS, Ministerstvo vnitra, Bezpečnostní informační službu a další.

Stejný autor uvádí i další složku, která by měla být nedílnou součástí obsluhy každého stadionu – pořadatelská služba.

Mareš (2003, str. 534) dále uvádí různé složky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy či Ministerstvo kultury, které se do protirasistické činnosti zapojují v oblasti osvěty a vzdělávání.

Především je ale důležitá spolupráce všech zapojených aktérů. V první řadě by měl být problém ošetřen na legislativní úrovni a poté provedeny jednotlivé kroky konkrétních organizací, které přichází do kontaktu s problémovými návštěvníky či fanoušky.

7.2.1 Českomoravský fotbalový svaz

Českomoravský fotbalový svaz (ČMFS) je hlavním organizátorem a představitelem fotbalu v České republice. Navazuje na svého předchůdce Český fotbalový svaz a je pokračovatelem Československé fotbalové asociace založené v roce 1901. V čele organizace stojí předseda (v současnosti Miroslav Pelta). Hlavním cílem ČMFS je péče o komplexní rozvoj fotbalu v ČR, jeho propagace v zahraničí a zajištění rovných podmínek pro všechny účastníky. V ČMFS je registrováno téměř 4000 fotbalových klubů a více než 600 tisíc hráčů. (Smolík 2008, str. 167)

Disciplinární řád (DŘ 2013), který je hlavním dokumentem v oblasti disciplinárních provinění, se o fotbalovém chuligánství zmiňuje pouze nepřímo.

Článek 4 DŘ uvádí druhy trestů (důtka, peněžitá pokuta...), které mohou být uloženy jednotlivcům nebo kolektivu. V obou případech se však jedná o postih klubu či hráče.

Přílohy 1 – 4 DŘ obsahují příkladové sazebníky provinění a trestů. V žádném případě se však tresty netýkají chuligánů samotných. Ve všech případech je opět poškozeným klub nebo jednotlivec (hráč, funkcionář, pořadatel).

V celém DŘ se navíc slovo „chuligán“ či „chuligánství“ neobjevuje.

V roce 2014 byla zpřísněna pravidla slušného chování na stadionech. Podle nařízení ČMFS je rozhodčí povinen přerušit zápas, pokud během utkání nastanou tyto okolnosti:

- Vulgární pokřikování na hráče, rozhodčí či funkcionáře klubu,
- Rasistické urážky ve formě pokřiků či transparentů,
- Transparenty, které nejsou v duchu fair play a poškozují dobré jméno hráče/klubu,
- Projevy vandalství či používání pyrotechniky

Pravidla fotbalu (Kureš, Hora a kol. 2011 str. 46) v pravidlu V bodu 21 uvádí, že rozhodčí má právo nezahájit či předčasně ukončit utkání pro „hrubé nesportovní projevy obecnosti“. To zahrnuje hrubé urážky obecnosti, vyhazování předmětů na hrací plochu či násilnosti mezi diváky.

7.2.2 Policie ČR

Policie na stadionech působí jako ozbrojený bezpečnostní sbor, který má za úkol ochranu bezpečnosti osob a majetku. Policie by na stadionech neměla nahrazovat pořadatelskou službu (což však v současné situaci neplatí). Policie zasahuje pouze v případě, kdy pořadatelská služba není z různých důvodů schopna zajistit klid a pořádek. Kromě preventivního dohledu souvisí s prací policie také odhalování trestných činů, zjišťování jejich pachatelů, odhalování přestupků a zajištění bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. (Smolík 2008, str. 170)

Působení policie lze vymežit na prostory vně a uvnitř stadionu. Mimo stadion mají na starosti především bezproblémový příchod fanoušků na stadion. V prostorách stadionu pak spolupracují s pořadatelskou službou, která přebírá plnou odpovědnost za bezproblémový průběh zápasu. (Smolík 2008, str. 171)

Z návrhu Ministerstva vnitra z podzimu 2007 by se Policie ČR už neměla v masivních počtech účastnit ligových fotbalových utkání, měly by se posílit pravomoci pořadatelské služby. (Troníček 2007, [online]) V roce 2014 (zejména po jarních výtržnostech v Ostravě) však předseda ČMFS Miroslav Pelta navrhl zvýšení počtu policistů na stadionech včetně speciálních jednotek při rizikových zápasech. Celý návrh je projednáván ve spolupráci s Ministerstvem vnitra. (Mádl 2014, [online]) Tato skutečnost však může mít zcela kontraproduktivní dopad. Fanoušci si jen samotnou přítomnost policie vykládají jako provokaci a může je to paradoxně podnítit k ještě větší agresivitě, než kdyby se ozbrojené složky na stadionu nenacházely.

7.2.3 Pořadatelská služba

Podle Rady Evropy je hlavním úkolem pořadatelské služby pomáhat organizátorům utkání a dohlížet na dodržování pravidel a zajišťovat bezpečnost diváků.

Podle Smolíka (2008) jsou nejdůležitější úkoly pořadatelů následující:

- před a v průběhu utkání kontrolovat stadion,
- vítat a usazovat diváky,
- dbát o spokojenosti návštěvníků a řešit jejich případné stížnosti,
- dohlížet na bezpečný provoz stadionu, dodržování organizačního řádu,
- řešit případné incidenty a nenadálé situace,
- v případě potřeby spolupracovat s policií,
- zajistit, aby nikdo na stadion nevnesl žádný zakázaný předmět.

Struktura pořadatelského sboru je pak podle stejného autora následující:

- hlavní pořadatel,
- zástupce hlavního pořadatele,
- pořadatelé, uvaděči a pokladníci,
- zdravotní služba,
- hlasatel, osvětlovač.

Každý z pracovníků by pak měl dodržovat tzv. etický kodex pořadatelské služby vydaný ČMFS. Tento etický kodex se však míjí účinkem (pořadatelé kouří, jsou agresivní a vulgární). Mnohdy se také stává, že ČMFS nezajistí adekvátní proškolení personálu, tuto práci pak vykonávají jedinci, kteří nemají znalosti ani dovednosti v této oblasti. Nejsou prováděny preventivní prohlídky před vstupem, což samozřejmě umožní výtržníkům vnášet na stadion alkohol či pyrotechniku (Smolík 2008, str. 178-179).

IV. Empirická část

8. Základní výzkumné otázky a hypotézy

Cílem práce bylo zjistit vliv sportovních akcí a výtržností fanoušků na cestovní ruch destinace. Výzkum byl prováděn na území hlavního města Prahy. Tato destinace byla vybrána zejména z důvodu atraktivity pro široký okruh turistů ale zároveň i pro velkou koncentraci sportovních akcí na tomto území.

Přestože o propojenosti cestovního ruchu a sportu není pochyb, cílem autora bylo poukázat na vedlejší důsledky, které na první pohled nemusí být patrné. Sportovní turismus je v rámci cestovního ruchu velmi populární, nicméně většina autorů se nezabývá problematikou, která se v poslední době u určitých sportovních událostí rozšiřuje. Cílem bakalářské práce je potvrdit či vyvrátit hypotézu, že výtržnictví a chuligánství má nejen vliv na sportovní akci jako takovou, ale i na celou destinaci, ve které se koná a může tak v očích veřejnosti poškodit její pověst.

Základní výzkumnou otázkou je tedy zda výtržnosti na sportovních akcích mohou ohrozit image destinace. Dále se potom autor snaží najít odpověď na otázku, na jaké oblasti může mít tato problematika negativní dopad, protože kromě cestovního ruchu může mít problematika výtržnictví dopad i na další sféry.

Před začátkem výzkumu byly stanoveny tyto hypotézy, které byly potvrzeny/vyvráceny na základě dotazníkového šetření:

H1 – Chuligánství na sportovních akcích podle většiny dotazovaných ohrožuje pověst destinace.

H2 – Legislativa zabývající se otázkou sportovního výtržnictví je nedostatečná.

9. Sběr informací a průběh šetření

Výzkum se skládal ze dvou částí. V té první bylo cílem ověřit či vyvrátit hypotézu č. 1 – Chuligánství na sportovních akcích podle většiny dotazovaných ohrožuje pověst destinace. Jako metodika zjišťování bylo zvoleno dotazníkové šetření, které bylo prováděno na území hlavního města Prahy. Dotazník byl primárně určen pro návštěvníky sportovních akcí, nicméně větvení dotazníku umožnilo zjistit i názor lidí, kteří sportovní akce ne-

navštěvují. Mírným problémem při distribuci dotazníků bylo vyhnout se skupině chuligánů. Nicméně, jak ukazují výsledky, někteří z dotazovaných se s touto skupinou identifikují a mohli tak do jisté míry ovlivnit výsledek. Na druhou stranu bylo zajímavé zjistit i jejich názor.

Dotazník obsahoval 23 otázek a jeho primárním cílem bylo zjistit názor respondentů na bezpečnost sportovních akcí a s nimi spojené výtržnictví a vandalismus. Druhotným cílem pak bylo zjistit preference návštěvníků v oblasti sportovního turismu či důvody proč sportovní akce nenavštěvují.

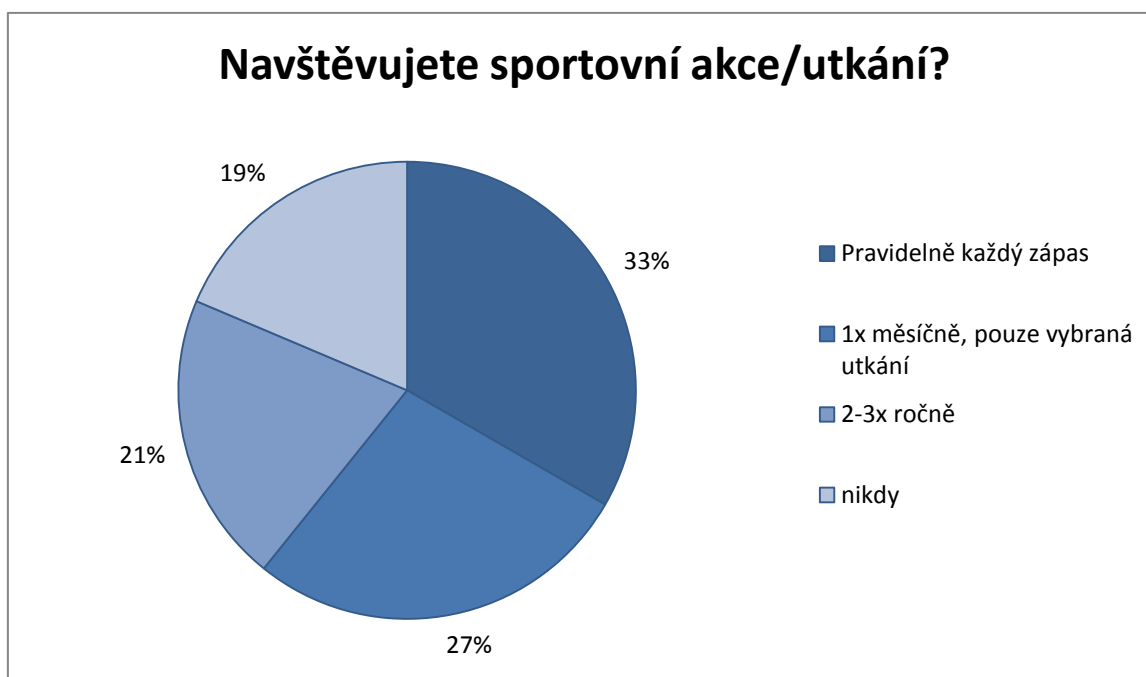
Dotazník byl sestaven pomocí serveru *www.vyplnto.cz* a následně rozeslán respondentům k vyplnění. Dotazování probíhalo od 27. února do 17. března 2015. Za toto období se celkově dotazníkem podařilo oslovit 102 respondentů. Průměrná doba vyplňování činila 6 minut a návratnost dosáhla 52,9 %. Vzor dotazníku je k nahlédnutí v příloze č. 1.

Druhá část výzkumu se zabývala hypotézou č. 2, která měla najít odpověď na otázku, zda je legislativa v oblasti sportovního výtržnictví dostatečná. Ověření této hypotézy je též součástí dotazníkového šetření. Otázka legislativy byla doplněna o názory expertů či přímo zákonodárců.

10. Výsledky

Jednotlivé otázky dotazníků byly zpracovány a následně převedeny do grafů. Ke každému grafu je připojen stručný komentář, který vysvětluje důvod zařazení dané otázky a vyhodnocuje dosažené výsledky.

10.1 Graf č. 1 Četnost návštěv sportovních akcí

Zdroj: Vlastní zpracování

U první otázky musel respondent zvolit alespoň jednu odpověď na základě, které byl potom dále přesměrován na další otázku. Otázka č. 1 je větvicí, což znamená, že v případě odpovědi nikdy byl respondent přesměrován až na otázku č. 5. Ti, kteří zvolili jakoukoliv další odpověď, pokračovali klasicky na otázku č. 2. Cílem rozdělení dotazníku bylo zjistit názor jak aktivně navštěvujících tak těch, kterých se tato aktivita netýká, ale do jisté míry jsou výtržnictvím na sportovních akcích ovlivněni.

Jak je vidět z grafu, rozdělení respondentů je vcelku vyrovnané, což zajistí jistou míru objektivity, jelikož mezi dotazovanými jsou jak pravidelní účastníci sportovních akcí tak ti, kteří o tento druh zábavy nemají zájem.

10.2 Graf č. 2 Návštěvy sportovních akcí mimo bydliště

Zdroj: Vlastní zpracování

Druhá otázka se týkala pouze těch, kteří v jakékoliv míře navštěvují sportovní akce či utkání. Měla odhalit, zda jsou návštěvníci ochotni navštěvovat akce, které se nekonají v místě jejich bydliště. Zhruba v polovině případů dotazovaní uvedli, že v případě výjezdu se jedná pouze o jednodenní výlet, který nezahrnuje ubytování. Dá se předpokládat, že tento případ se týká jednodenních sportovních utkání zejména v rámci ČR. V 18% případů návštěvníci sportovních akcí využijí i možnost ubytování. Zde se zřejmě jedná o větší akce typu mistrovství světa atd. a můžeme v této souvislosti hovořit o sportovním turismu. 31 % dotazovaných pak necestuje vůbec a navštěvuje akce pouze v místě svého bydliště.

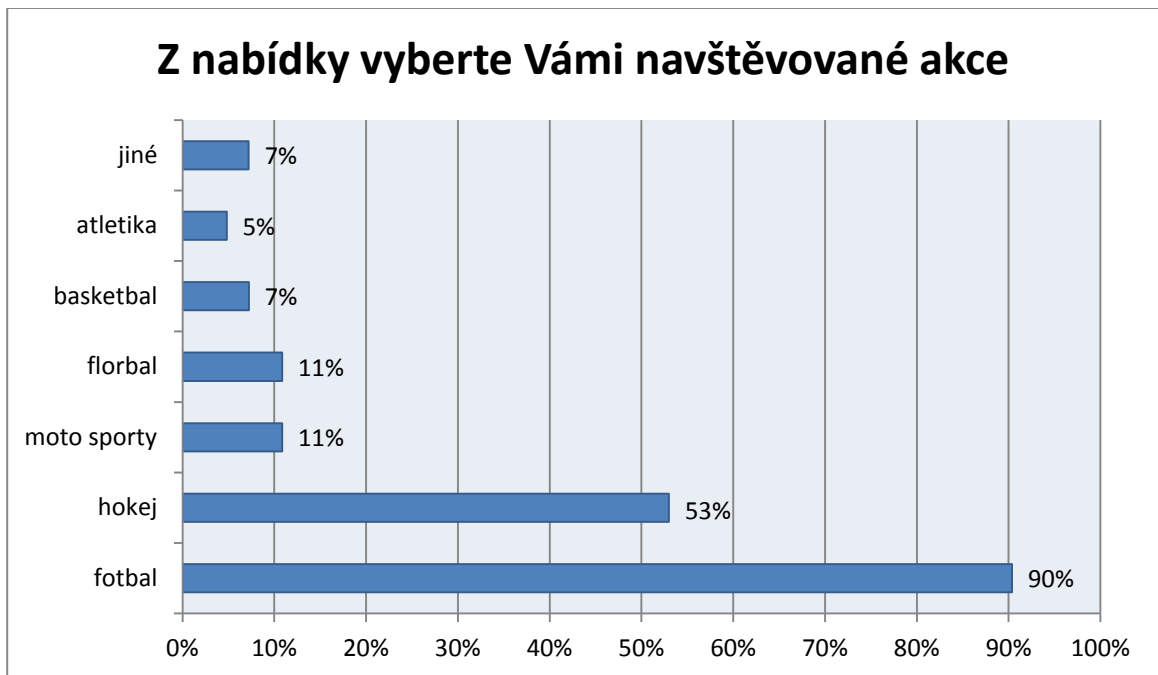
10.3 Graf č. 3 Spojení dovolené a sportovního utkání

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 3 ukazuje, že sport či sportovní aktivity jsou stále velmi častým motivem při plánování dovolené. Zhruba 73 % lidí volí svoji dovolenou právě podle dostupnosti sportovních zařízení či možnosti návštěvy sportovního utkání. Dalších 22 % si pak umí představit dovolenou spojenou ať už s aktivní či pasivní formou sportu. Asi 5 % dotazovaných pak tuto možnost odmítá.

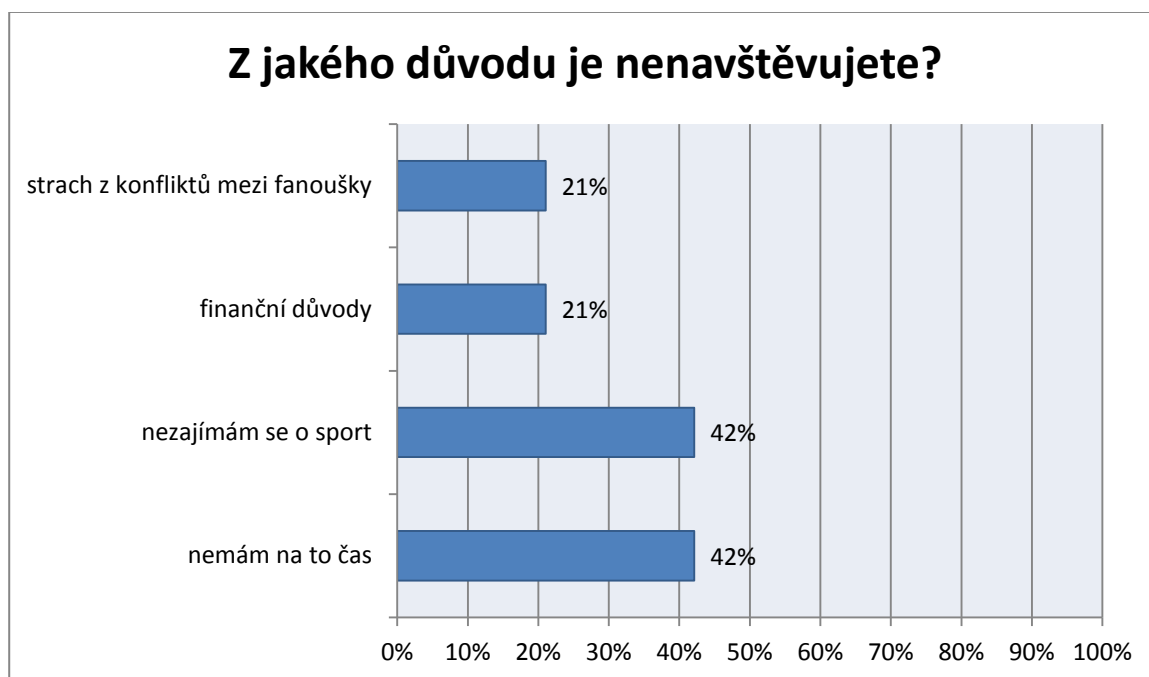
10.4 Graf č. 4 Typy navštěvovaných akcí

Zdroj: Vlastní zpracování

Mezi nejnavštěvovanější sporty v Praze patří podle dotazovaných fotbal a hokej. Obecně platí, že kolektivní sporty se s problémem výtržnictví potýkají častěji než jiné. Dá se proto předpokládat, že fotbal a hokej se budou v dotazníku v souvislosti s chuligánstvím objevovat nejčastěji.

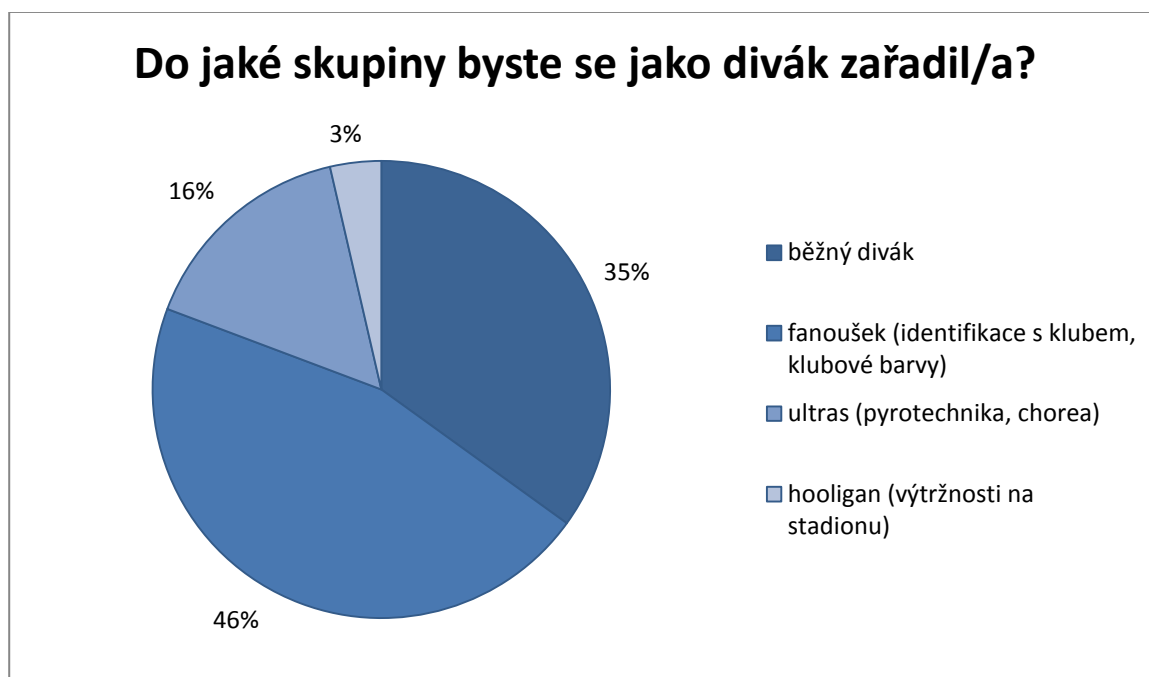
10.5 Graf č. 5 Důvody nenavštěvování sportovních akcí

Zdroj: Vlastní zpracování

Na tuto otázku odpovídali pouze ti respondenti, kteří sportovní akce nenavštěvují. Jinými slovy v otázce č. 1 uvedli odpověď nikdy. Kromě časových a finančních důvodů se v odpovědích na otázku č. 5 objevil i strach z konfliktů mezi fanoušky, což může znamenat, že tento problém je natolik závažný, že může některé lidi odradit od návštěvy. Nicméně v rámci celé skupiny dotazovaných se jedná o nepatrné množství návštěvníků.

10.6 Graf č. 6 Divácké skupiny

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu lze vypožorovat, že návštěvníci, kteří navštěvují sportovní akce, se nejčastěji řadí mezi fanoušky klubu, kteří jsou v literatuře označováni jako diváci identifikující se s klubem a vyznávající jeho barvy a symboly. Vysoké procento (35 %) se objevuje i u běžného diváka, kterého odborné publikace označují jako nezaujatého diváka, který sportovní akci či utkání vnímá jako formu zábavy.

V odpovědích se promítly i odpovědi od členů hooligans, kteří svými odpověďmi (nejčastěji ironické poznámky či bagatelizování celého problému) mohli do jisté míry dotazník zkreslit. V absolutní hodnotě se jednalo o tři vyplněné dotazníky, které sice nemusí mít v celkovém průzkumu takovou váhu, nicméně naznačují, že tato problematika je ve sportovních akcích zakořeněna a je třeba ji řešit.

Pokud se do problematiky chuligánství zahrnou i příslušníci tzv. ultras, kteří ale podle odborné literatury nemohou být označováni jako hooligans, nicméně jejich způsob chování může mnohdy také ohrožovat ostatní diváky, je problém daleko vážnější.

10.7 Graf č. 7 Děti na sportovních akcích

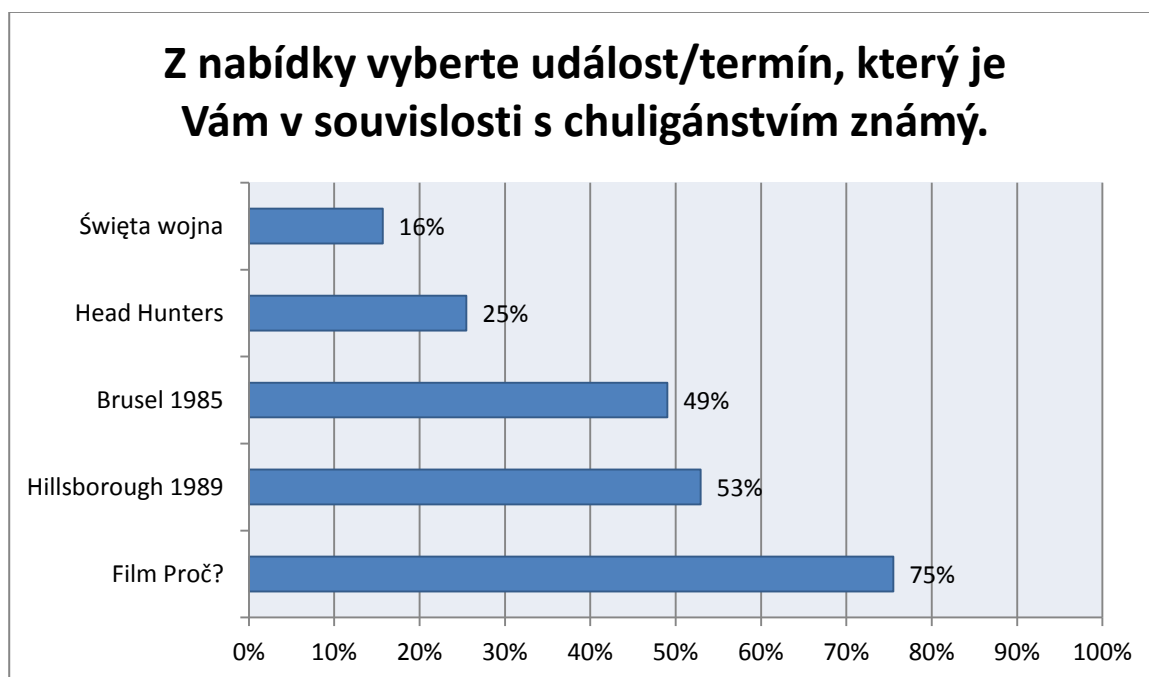
Zdroj: Vlastní zpracování

Podle odpovědí respondentů lze usoudit, že výtržnictví nevidí jako problém, který by mohl ohrožovat jejich potomky. Odpovědi mohou být ovlivněny tím, že většina dotazovaných dětí ještě nemá. V některých případech se vyskytly i odpovědi typu „dětí nemám, ale nebál bych se je vzít.“ Strach z výtržníků v rámci celé skupiny dotazovaných dosahuje pouhých 1,2 %.

Na druhou stranu z celkových 29 respondentů, kteří se zařadili v grafu č. 6 mezi „běžné diváky“ tj. nezaujaté diváky, kteří sportovní akci vnímají pouze jako formu zábavy, pouze 3 uvedli, že se nebojí vzít děti na sportovní akci sebou. V rámci skupiny ultras se kladných odpovědí objevilo 6. Hooligans v tomto případě na utkání neberou děti vůbec.

V možnosti označené jako „jiné“ se objevovaly odpovědi typu, že děti jsou již plnoleté a chodí na sportovní akce samy.

10.8 Graf č. 8 Znalost termínů

Zdroj: Vlastní zpracování

Důvodem zařazení této otázky bylo zjistit povědomí či znalost některých významných termínů či událostí, které souvisí s chuligánstvím. Nejčastěji respondenti uváděli film Proč?, který se jako jediný z nabízených možností odehrál na českém území. Vznikl v osmdesátých letech jako reakce na výtržnosti fanoušků Sparty Praha při cestě do Banské Bystrice.

Dalšími uváděnými termíny byl Hillsborough 1989, který je známý spíše nezvládnutou organizací zápasu a nevyhovujícím vybavením dějiště zápasu než problémy s chuligány.

To již neplatí o termínu Brusel 1985, kdy došlo zatím asi nejzávažnějšímu případu chuligánství v historii.

Méně známé pak byly termíny Head Hunters a Święta wojna zabývající se nejznámější chuligánskou skupinou současnosti, respektive termínem označující dlouhodobý konflikt mezi fanoušky Cracovie a Wisły Krakow.

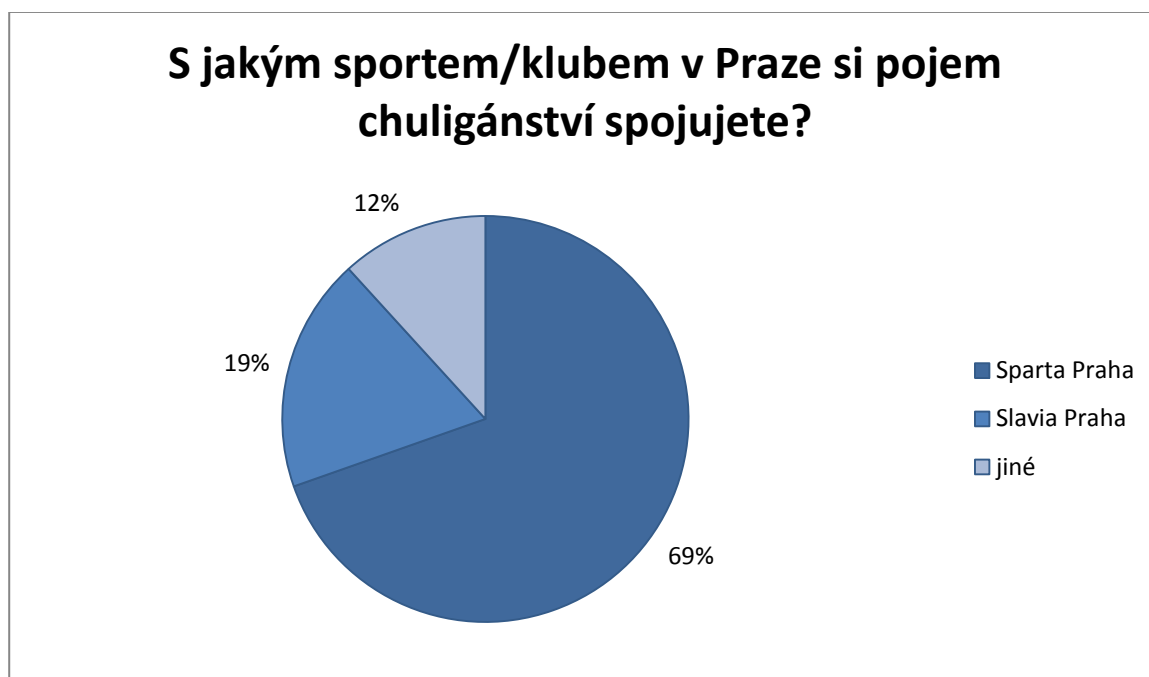
10.9 Graf č. 9 Chuligánství v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování

V České republice je pojem chuligánství rozdělen mezi dva tábory. V obou případech se jedná o fotbalové kluby – Baník Ostrava a Sparta Praha. Zastoupení ostatních sportů je mizivé. Za zmínku stojí snad jedině hokejový klub Kometa Brno, kteří podle respondentů patří mezi nejznámější případy výtržností.

10.10 Graf č. 10 Chuligánství v Praze

Zdroj: Vlastní zpracování

V Praze je situace podobná jako v celé ČR. Jediným rozdílem je, že se pojem chuligánství vztahuje výhradně na fotbal. Suverénně nečastěji se objevoval fotbalový klub Sparta Praha sídlící na Letné. Pojem chuligánství se dále týká stadion Slavia Praha, který sídlí ve Vršovicích. Mezi ostatními odpověďmi se objevovaly i kluby Viktorie Žižkov či Bohemians 1905.

10.11 Graf č. 11 Výtržnictví na stadionu

Zdroj: Vlastní zpracování

Téměř 60 % dotazovaných bylo někdy svědkem výtržností přímo v areálu, kde se sportovní akce či utkání konalo. Nejčastěji se jednalo o běžné diváky (v 62 % případů) či fanoušky (v 71 % případů). Skupiny ultras a hooligans se s výtržnostmi až na jednu výjimku setkaly pokaždé. Součástí této otázky byla i otázka č. 12, kde měli respondenti stručně popsat, o jaký druh výtržnosti se jednalo. Nejčastěji se jednalo o používání pyrotechniky, dýmovnic či světlic, které ač jsou zakázané a mnohdy i život ohrožující, podle odborné literatury nespádají mezi projevy chuligánů. Dále byly uváděny věci jako vytrhávání sedáček či jiné ničení majetku, krádeže, bitky a ohrožování dalších fanoušků včetně rodin s dětmi. Tyto případy lze chápat jako zdraví ohrožující a mnoho diváků mohou odradit od další návštěvy.

V mnoha případech také respondenti uváděli reakci pořadatelské služby či policie. Většinou se však jedná o negativní zkušenosti, kdy došlo k nezvládnutí situaci. V mnoha případech, což je překvapující, respondenti uváděli, že byl konflikt vyvolán provokací ať už policie či pořadatelské služby.

10.12 Graf č. 12 Výtržnictví mimo stadion

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 13 se stejně jako předchozí zabývala výtržnostmi tentokrát ale mimo dějiště samotné akce/utkání. Zde zhruba 53 % respondentů uvedlo, že nemají zkušenost s výtržnostmi mimo stadion. Oproti výtržnostem na stadionu se jedná o mírné zlepšení, nicméně v 47% případů obyvatelé Prahy tuto zkušenost mají. Otázka opět obsahovala podotázku, ve které byly respondenti požádáni o detailnější popis události. Mezi nejčastějšími odpověďmi se objevovali bitky ať už mezi fanoušky navzájem nebo s policií. Dále to byly výtržnosti při nákupu v supermarketu či obtěžování dalších lidí ať už na ulici či při jízdě vlakem. Mezi nejzávažnější případy, které mohou škodit městu jako atraktivní destinaci, patřily výtržnosti na nádraží a ničení majetku (poškozování aut, ukopávání zrcátek u aut, ničení výloh, oken, zdemolování autobusové zastávky, házení popelnicemi, napadení autobusu).

V některých případech byl respondenty zmíněn i nepřiměřeně hrubý zásah policie.

10.13 Graf č. 13 Pověst destinace a její poškození

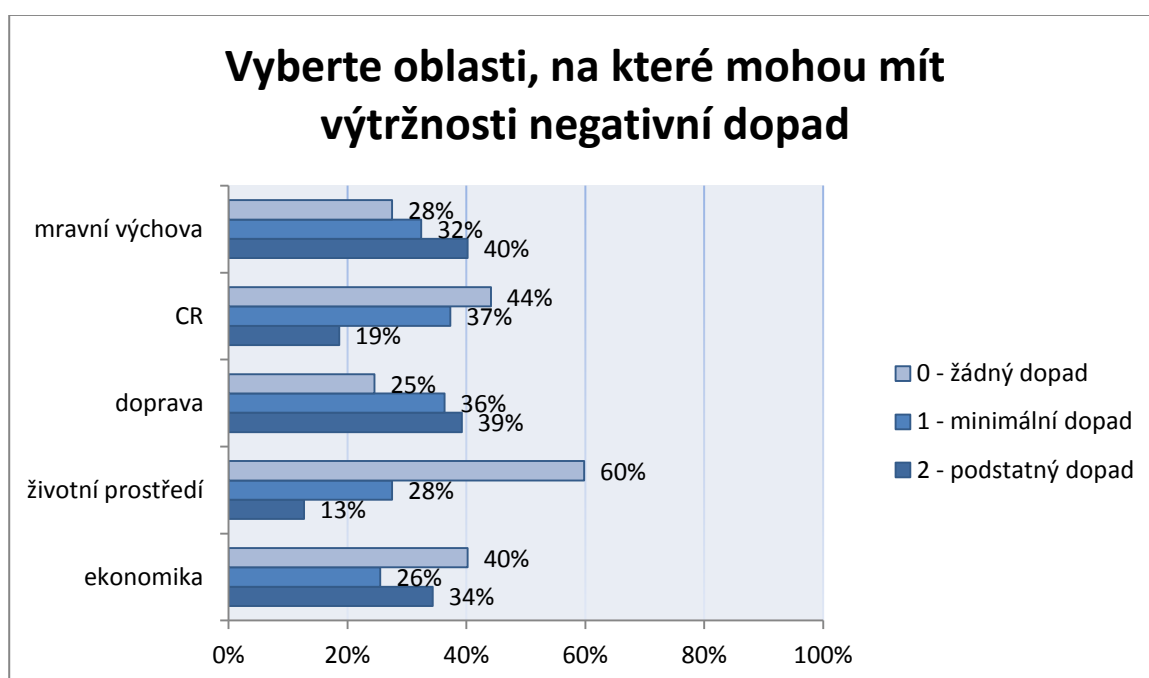
Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 15 je klíčová. Řeší se v ní pověst či image destinace, zda ji mohou výtržnosti spojené se sportovními akcemi poškozovat. Necelých 67 % dotazovaných je toho názoru, že výtržnosti mohou mít, v menší či větší míře, negativní dopad na destinaci a mohou do jisté míry ohrozit její cestovní ruch. Otázka je položena obecně čili nelze ji vztáhnout pouze na Prahu či jiné konkrétní město.

Asi 30 % respondentů se přiklonilo k možnosti spíše ne či ne. Podle nich výtržnosti na sportovních akcích nemají na destinaci žádný vliv a nepovažují tento jev za problematický.

Malé procento (3 %) uvedlo odpověď nevím.

10. 14 Graf č. 14 Negativní dopad výtržností

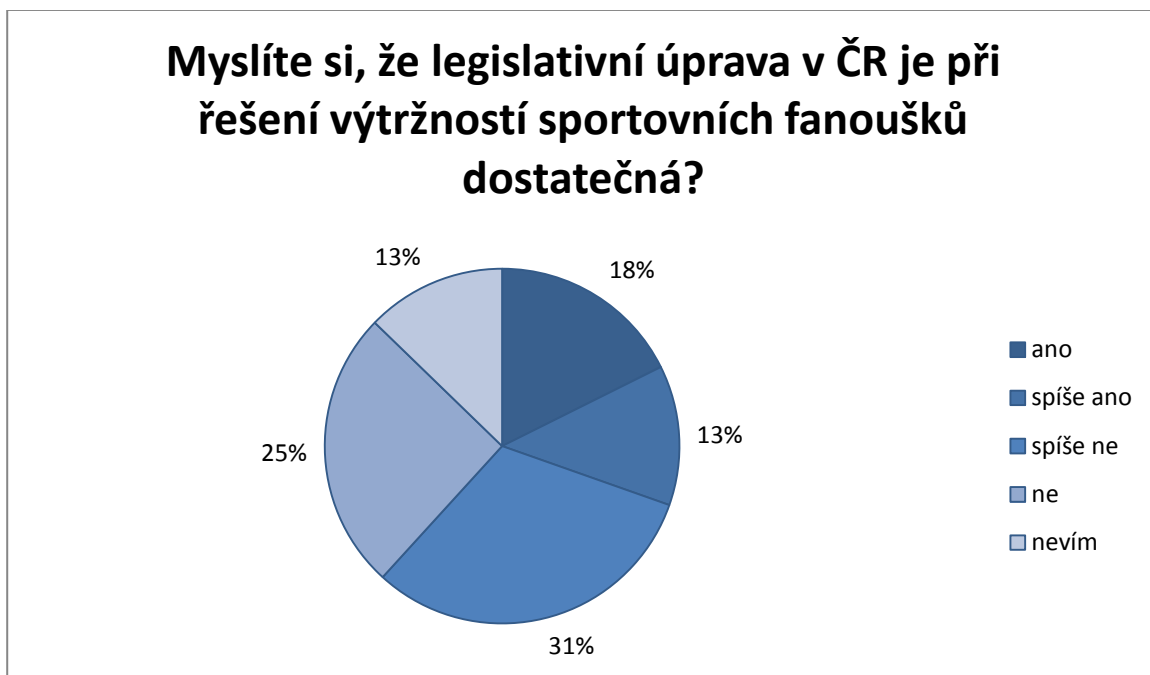
Zdroj: Vlastní zpracování

V otázce č. 16 měli respondenti na škále 0-2 určit dopad výtržností na jednotlivé oblasti. Jako nejrizikovější oblast se ukázala oblast mravní výchovy dětí a mládeže a oblast dopravy. Výběr obou oblastí se jeví jako zcela logický. Dopravní situace v destinaci je v době konání sportovní akce vždy omezená zejména kvůli organizačně náročným přesunům fanoušků na stadion.

Překvapivě vysoké procento se objevilo v oblasti ekonomiky, kdy 40 % respondentů uvedlo, že výtržnosti nemají žádný dopad na ekonomickou situaci státu či konkrétního města. Pokud nepočítáme škody na majetku, které při výtržnostech a chuligánství mnohdy vznikají, destinace či organizátor musí počítat s vysokou částkou na zajištění bezproblémového průběhu akce tj. zajištění pořadatelské sl., organizátorů, dohled policie, kamerový systém atd.

Podle respondentů cestovní ruch není oblastí, jehož chod by měl být ohrožen výtržnostmi či chuligánstvím na sportovních akcích. Myslí si to zhruba 44 % dotazovaných. Celkem vysoké procento (37 %) se domnívá, že tato problematika může způsobit pouze minimální dopad a asi 19 % má za to, že výtržnosti fanoušků mohou hrát celkem zásadní roli v image destinace a ohrozit tak její cestovní ruch.

Zajímavé je porovnání s předchozí otázkou, kdy se většina dotazovaných (66 %) vyjádřila ve smyslu, že výtržnictví může mít negativní vliv na pověst či image destinace.

Zdroj: Vlastní zpracování

Otázka č. 17 se zabývala velmi problematickým tématem a to legislativou v oblasti sportovních výtržností. Obecně mezi respondenty převládal názor, že legislativní úprava v ČR je nedostatečná případně potřebuje vylepšit. V součtu zhruba 30 % dotazovaných si myslí, že zákony dostatečně pokrývají problémy vznikající u sportovních fanoušků.

Složitost tématu a celková neorientace v legislativní úpravě podtrhuje 13 % respondentů, kteří uvedli odpověď 'nevím'.

10.16 Graf č. 16 Zajištění organizační připravenosti na sportovních akcích

Zdroj: Vlastní zpracování

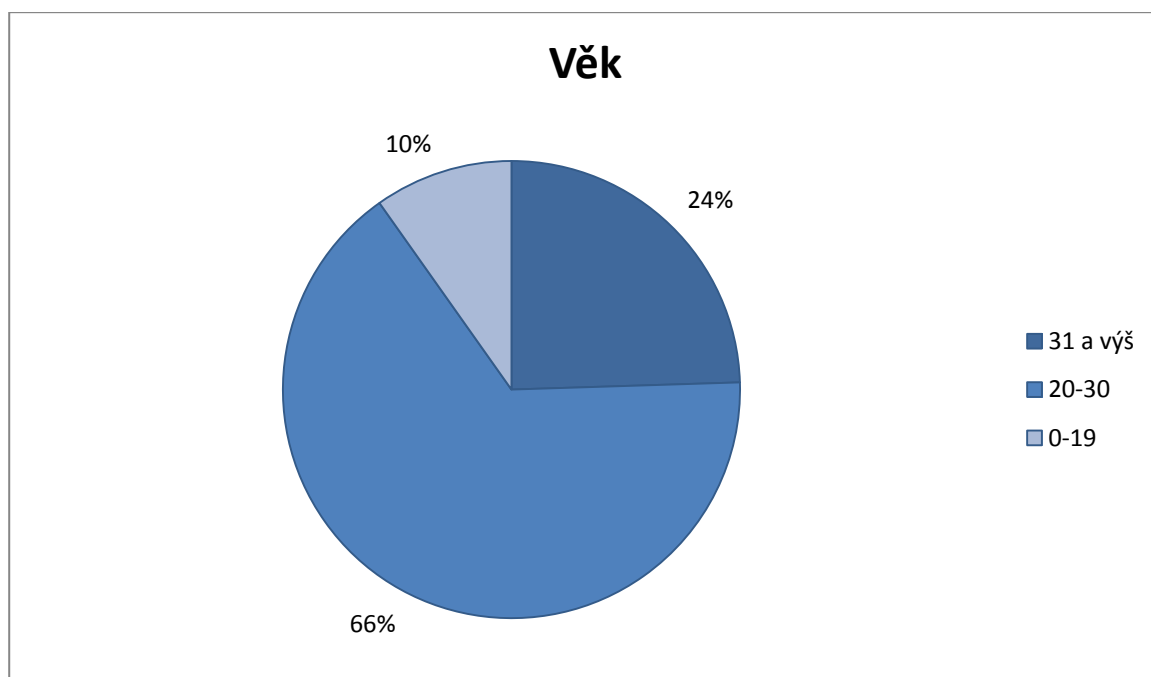
Přestože v některých předchozích otázkách respondenti uváděli nezvládnutí akce pořadatelskou službou či policií, myslí si, že organizační připravenost je vcelku zajištěna. V součtu si to myslí téměř 60 % dotazovaných. K opačnému názoru se přiklání asi 32 % respondentů. Zhruba 9 % nemělo na tento problém názor a uvedlo odpověď nevím.

Na tuto otázku navazovala otázka č. 19, která řešila konkrétní případy nezvládnuté organizace akce/utkání. Nejčastěji se objevoval názor, že na stadionu se vyskytuje malé množství pořadatelů či členů policie. Ti pak nemohou zajistit veškerá bezpečnostní opatření. Zároveň se objevil názor, že pořadatelská služba by měla být kompletně nahrazena policií.

Špatné organizaci mnohdy také pomáhá špatný stav stadionu či dějiště, kde se akce odehrává. Špatně přišroubované sedačky či neukotvené bezpečnostní ploty jsou mnohdy použity jako zbraně a celou situaci jenom ztěžují. Obecně se jedná o neochotu klubů investovat do bezpečnostních opatření, ať už se jedná o vybavení stadionu (kamerový systém), který by umožnil identifikaci viníků či lidský faktor.

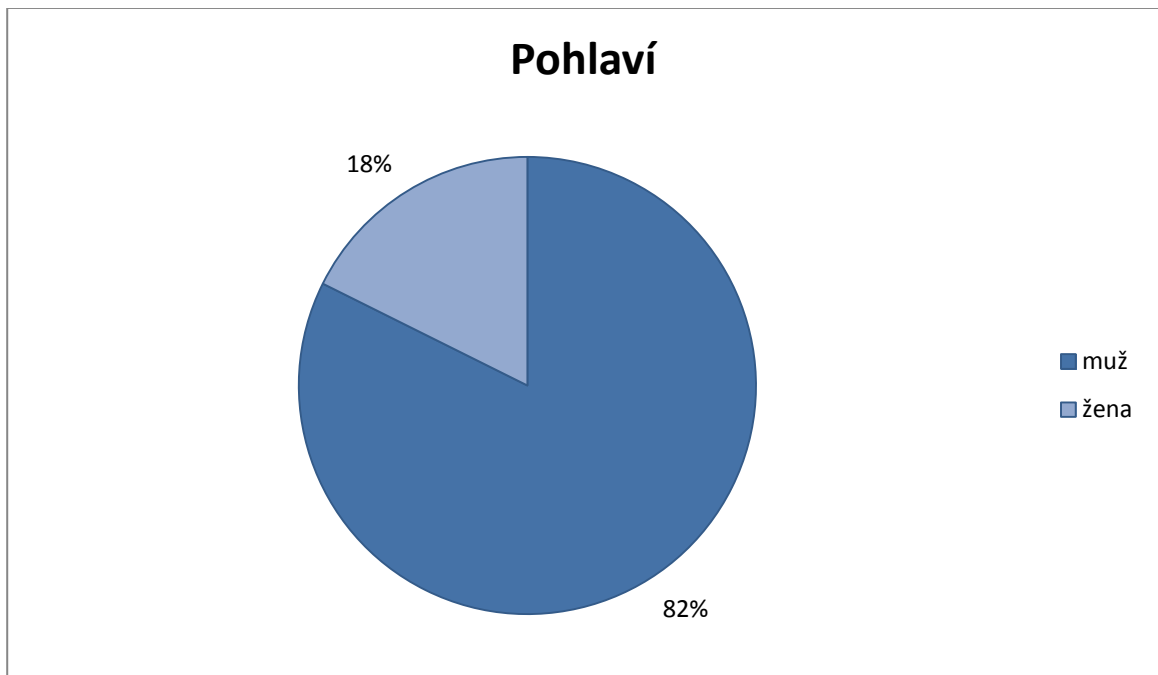
Opět se objevily zkušenosti, které popisují nepřiměřenou reakci pořádkových služeb či agresivitu pořadatelské služby.

10.17 Graf č. 17 Věkové složení respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

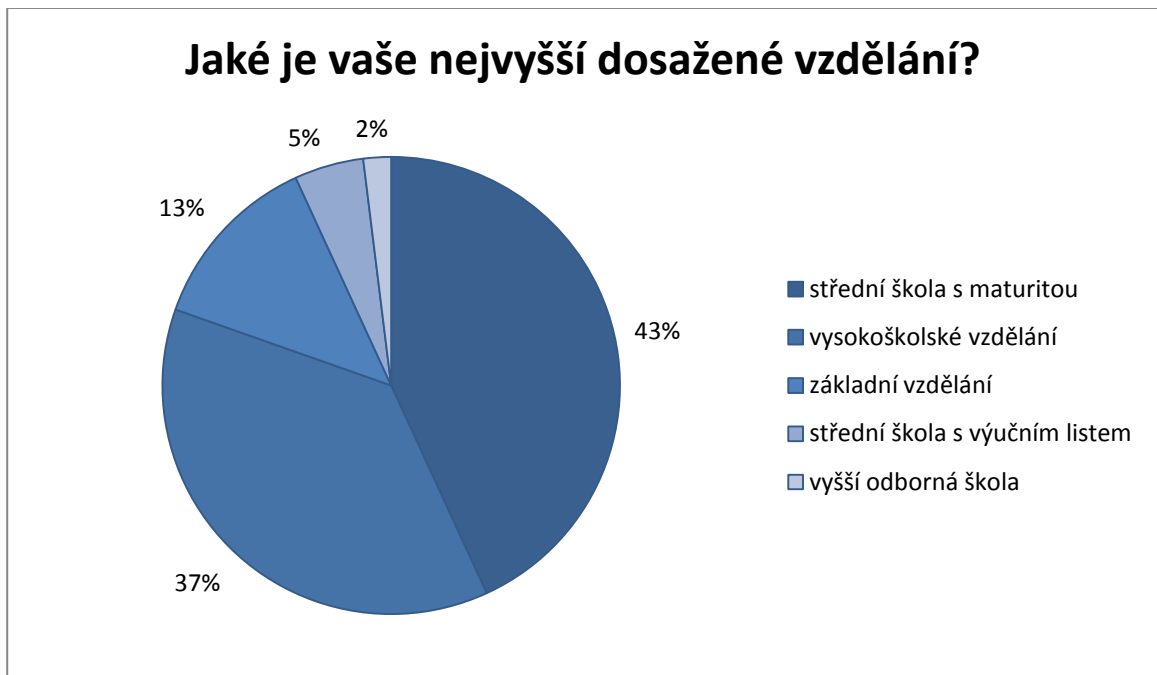
10.18 Graf č. 18 Pohlaví

Zdroj: Vlastní zpracování

Respondenti byli z velké většiny muži. Největší zastoupení žen měla skupina „běžný divák“, kde se vyskytlo 5 takových odpovědí. Zajímavé je, že v rámci skupiny „ultras“ (celkově 13 respondentů) bylo téměř 31 % žen. Skupina „hooligans“ měla výhradně mužské zastoupení.

10.19 Graf č. 19 Nejvyšší dosažené vzdělání

Zdroj: Vlastní zpracování

U všech skupin diváků převažuje střední škola s maturitou, která je následována školou vysokou. Vysoká škola byla uváděna především skupinou běžných diváků a fanoušků. Skupina ultras má nejčastěji střední školu s maturitou. Základní vzdělání se u všech skupin vyskytuje pouze v minimální míře: „běžný divák“ 2 respondenti, „fanoušek“ 5 respondentů a ultras 1 respondent.

Konec dotazníku obsahoval ještě nepovinnou otázku, ve které se mohli respondenti k problematice dále vyjádřit.

Respondenti nejčastěji uváděli, že celý problém sportovního výtržnictví je až mnohdy přehnaně medializovaný. Situaci v ČR nepovažují za tak kritickou a mnohdy označují média za hlavního viníka problému, který ukazuje pouze jednu stranu mince.

Jiným vadil příliš laxní přístup zákonodárců, kteří se místo prevence zaměřují na restrikce (vstupenky na jméno, doklad), což může sportovnímu odvětví uškodit. Jako možná řešení zde byly uvedeny tvrdší peněžité tresty, doživotní zákaz vstupu ale třeba i zákaz podávání alkoholických nápojů v místě konání.

Druhá část výzkumu se zabývala legislativou v oblasti chuligánství a měla potvrdit či vyvrátit hypotézu č. 2, která zněla: *Legislativa zabývající se otázkou sportovního výtržnictví je nedostatečná.*

Jak vyplývá z dotazníkového šetření, na otázku: *Myslíte si, že legislativní úprava v ČR je při řešení výtržností sportovních fanoušků dostatečná?*, která je znázorněna v grafu č. 15, odpovědělo ne více jak 25 % dotazovaných a 31 % uvedlo odpověď spíše ne. Zároveň se celkem velké číslo (12,75 %) objevilo u odpovědi nevím, což naznačuje, že otázka legislativy je komplikovaná a nejasná. Z výsledku tedy jasně vyplývá, že legislativa v oblasti chuligánství či výtržnictví na sportovních akcích je neúčinná a nenabízí žádné řešení jak tento problém eliminovat.

Tento výsledek potvrzují i slova bezpečnostního manažera Martina Syneckého, který uvedl (Seidl 2014, [online]):

„Opětovné vážné porušení zákona na stadionu znovu ukázalo, že současná legislativa neumožňuje pořadatelům ani policii podobné projevy účinně postihovat a ani jim předcházet. Zabránit těmto osobám ve vstupu na území ČR a potažmo také na české stadiony je s ohledem na volný pohyb osob v Schengenském prostoru téměř nemožné.“

K problému se vyjádřil také bývalý poslanec Josef Tancoš (ČSSD), který řekl:

„Předložím ve Sněmovně novelu stávajícího zákona, kde by byl paragraf týkající se chuligánství.“(Saiver, Procházka 2012, [online])

Tu skutečně předložil nicméně novela, která měla zajistit zákaz zakrývání obličeje či zákaz vstupu na stadiony radikálním fanouškům až na dva roky byla sněmovnou odmítnuta.

V současnosti se na chuligány vztahuje pouze zákon o výtržnictví, který je podle kritiků nedostatečný. „Fotbalový paragraf“, o kterém mluvil exposlanec Tancoš je například zaveden v Anglii či Německu.

Ministr vnitra Milan Chovanec (ČSSD) uvádí (ČTK 2014, [online]), že policie ve věci chuligánství pracuje na sto procent a jako hlavní problém vidí v nečinnosti a neschopnosti klubů zajistit bezproblémový průběh.

„Výtržníci dnes například můžou dostat až desetileté tresty zákazu vstupu na stadiony a musí se hlásit na policejních stanicích. A já moc rozdíl mezi deseti lety a doživotním nevidím. Ale současná legislativa se nevyužívá. Vydali jsme brožuru, kde je podrobný návod, jak organizátoři sportovních akcí mají a můžou zajistit klid a pořádek na stadionech,“ řekl ministr. (ČTK 2014, [online])

Na základě názorů odborníků, podpořených dosaženým výsledkem v dotazníkovém šetření lze konstatovat, že legislativní úprava v ČR nepokrývá veškeré problémy a v mnoha případech je neúčinná.

V. Shrnutí výsledků

Před začátkem výzkumu byly formulovány dvě hypotézy:

H1 – Chuligánství na sportovních akcích podle většiny dotazovaných ohrožuje pověst destinace.

H2 – Legislativa zabývající se otázkou sportovního výtržnictví je nedostatečná.

Na základě dotazníkového šetření lze konstatovat, že H1 se potvrdila. Jak vyplývá z grafu č. 13, téměř 40 % respondentů si myslí, že chuligánství může poškodit jak sportovní akci, tak destinaci, ve které se koná. To je ještě posíleno zhruba 27 % respondentů, kteří uvedli odpověď spíše ano. Co se týče ohrožení konkrétní oblasti cestovního ruchu, respondenti to nevidí jako vážný problém. Pouhých 19 % uvedlo, že chuligánství může mít podstatný dopad na cestovní ruch destinace. Naopak jako hlavní problém vidí v ohrožení mravní výchovy mládeže (41 %) či zhoršení dopravní situace v dané místě (40 %). Další výsledky jsou uvedeny v grafu č. 14.

Co se týče důvodů, proč někteří nenavštěvují sportovní akce, respondenti uváděli strach z výtržníků a chuligánů pouze v minimální míře. Hlavním důvodem, proč respondenti nenavštěvují sportovní akce, byl nezájem o sport (43 %) či nedostatek času (43 %). To samé platí pro děti na stadionech. Respondenti uvedli, že se o své děti v místě konání sportovní akce nebojí a nevidí problém, proč je nevzít sebou. Pouze 1,2 % dotazovaných vyjádřilo své obavy o bezpečnost dětí na stadionech.

Potvrzení první hypotézy podporuje i fakt, že na území Prahy bylo téměř 59 % obyvatel svědkem výtržností na stadionu a 47 % zažilo chuligánství mimo dějiště konání či v ulicích.

Z toho lze vyvodit, že přestože v Praze se výtržnictví a chuligánství stále projevuje ve značné míře, někteří obyvatelé to nevnímají jako něco, co by mělo nějakým způsobem ohrožovat cestovní ruch. Tento názor sdílí většinou radikálnější fanoušci, kteří nepovažují své chování za nebezpečné a svoje aktivity obhajují.

Co se týče geografického rozmístění, tak konkrétně v Praze je podle dotazníku nejrizikovější oblastí městská část Praha 7, čtvrť Letná, kde sídlí stadion Sparty Praha, klubu, který je s chuligánstvím spojován nejčastěji.

Druhá hypotéza byla potvrzena jednak vyjádřeným názorem v dotazníku, kdy převážil názor, že legislativní úprava v oblasti chuligánství na sportovních akcích by potřebovala novelizovat. Ke stejnému závěru dochází i řada odborníků, kteří vysloveně uvádějí, že zákony neumožňují efektivní obranu proti tomuto problému. Vše je podpořeno laxností zákonodárců, kteří tento problém neřeší či případné novely zamítnou.

VI. Závěry a doporučení

Přestože sportovní akce či eventy mohou do destinace přilákat větší množství návštěvníků a zvýšit tak její atraktivitu, objevují se i problémy, které v souvislosti s pořádáním mohou vzniknout.

Jelikož kromě aktivního využití sportovních aktivit existuje v rámci sportovního turismu i pasivní forma, tvoří tyto problémy nejčastěji lidé, kteří se eventů účastní pouze jako diváci. Jejich hlavním motivem je účast na sportovní akci pouze v roli pozorovatele ne jako aktivního účastníka. Mezi nimi se mohou vyskytovat jedinci, kteří zneužívají cizího prostředí, a jde jim pouze o vlastní druh „zábavy“. Jejich hlavním důvodem návštěvy už není sport jako takový. Tyto akce navíc většinou bývají za účasti velké mediální pozornosti, což motivuje výtržníky a chuligány ke zviditelnění se. Problém chuligánství je celosvětovým problémem sportu a mohl by ovlivnit a pravděpodobně ovlivňuje i další oblasti.

Jak ukázalo dotazníkové šetření, pověst destinace může být chuligánstvím ohrožena a v některých případech může i odradit od další návštěvy. Přestože dotazníkové šetření nepotvrdilo, že chuligáni mohou ohrozit cestovní ruch destinace (v tomto konkrétním případě Prahy), kde se sportovní akce koná, nelze toto zjištění generalizovat a aplikovat ho na všechny destinace. Existují místa, kde je tento problém na mnohem závažnější úrovni a kde chuligánství představuje skutečnou hrozbu.

Zejména se jedná o západní země, kde má chuligánství silnější tradici a celkově je považováno za radikálnější než v ČR: V některých případech jako je například Brusel, který byl v souvislosti s chuligánstvím v práci několikrát zmiňovaný, se může u návštěvníků jednat i o jistý druh fobie. Konkrétní místo si mohou spojit s chuligánstvím a vyhodnotit danou sportovní akci jako nebezpečnou.

To, že chuligáni mají vliv na cestovní ruch, může dokládat i případ z února 2015, kdy bylo nizozemskými fanoušky zničeno historické centrum Říma včetně některých jeho památek. Nejenže ohrozili bezpečnost obyvatel a způsobili chaos v ulicích, ale poškodili i historické bohatství města, které je velmi žádané mezi turisty.

Přestože tato problematika nebude mít fatální důsledky pro celosvětový turismus, je nutné se jí zabývat a řešit ji. Jako první je nutné začít na legislativní úrovni, kde mohou být zajištěna většina bezpečnostních opatření a nastavena výši trestů pro takovéto provinění.

Konkrétně v České republice takováto opatření chybí a je nutné je zavést. Inspiraci mohou zákonodárci hledat v zahraničí (anglický model), kde fungují modely, které se s chuligánstvím na sportovních akcích do jisté míry dokážou vypořádat.

K legislativě je pak nutné přijmout kvalifikovaný personál, který bude dohlížet na bezpečnost a zajistí bezproblémový průběh akce. Vše by mělo být propojeno i s činností pořádkových složek, zejména s policií, která by v případě krizové situace mohla zasáhnout.

VII. Seznam použitých zdrojů

11. Tištěné

518, Vladimír a kol. *Kmeny 0: městské subkultury a nezávislé společenské proudy před rokem 1989*. 1. vyd. Praha: Bigg Boss, 2013, 739 s. ISBN 978-809-0473-546

ALAN, Josef a kol. *Alternativní kultura: Příběh české společnosti 1945-1989*. Praha: NLN - Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-449-1

BABYRÁDOVÁ, Hana. *Rituál umění a výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3029-1

BIDDISCOMBE, R. *The business of Sport Tourism*. London: Sport Business Group, 2004.

Česká republika. Disciplinární řád. In: *Předpis č. 89/2012 Sb.* 2013

DALY, Steven a Nathaniel WICE. *Encyklopedie alternativní kultury*. Brno: Books, s. r. o, 1999. ISBN 80-7242-065-8

GETZ, D. *Event Studies: Theory, Research and Policy for Planned Events*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2007. ISBN 978-0-7506-6959-7

CHMELÍK, Jan. *Symbolika extremistických hnutí*. 1. vyd. Praha: Armex Praha, 2000. ISBN 80-86244-14-8

INDROVÁ, Jarmila a kol. *Mezinárodní cestovní ruch: Vybrané kapitoly*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1287-7

JUST, Vladimír. Divadlo – pokus o vymezení. In ALAN, Josef (ed.). *Alternativní kultura: Příběh české společnosti 1945–1989*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-449-1

KASAL, Josef. *Násilí na stadionech jako odraz kultury*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-362-8

KING, A. The postmodernity of football hooliganism. *British Journal of Sociology*. 1997, č. 4, s. 576-593

KLIMŠOVÁ, Jana. *Subkultura Skinheads*. Praha, 2010. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze

KOTÍKOVÁ, H. a E. SCHWARTZHOFFOVÁ. *Nové trendy v pořádání akcí a událostí (events) v cestovním ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008

KRBOVÁ, J. a J. ČADÍK. Kultura jako multiplikátor cestovního ruchu. *Sborník z mezinárodní vědecké konference Sport management*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004

KUREŠ, Jiří a Jan HORA a kol. *Pravidla fotbalu*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2011. ISBN 978-80-7376-311-4

KVEREK, Jaromír. Sportovní diváctví. In: *Studentská socialia 2007: Svět sociální patologie a sociální komunikace v myšlení studentů*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 125-134. ISBN 978-80-7041-022-6

MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister a Principal, 2003. ISBN 80-86598-45-4

MAREŠ, Miroslav, Josef SMOLÍK a Marek SUCHÁNEK. *Fotbaloví chuligáni*. Brno: Barrister and Principal, 2004. ISBN 80-903333-0-3

MARSH, Peter, Elisabeth ROSSER a Rom HARRÉ. *The rules of disorder*. London: Routledge and K. Paul, 1978a. ISBN 0-7100-8747-0

MARSH, Peter, Elisabeth ROSSER a Rom HARRÉ. Life on the terraces. In: GELDER, K. a S. THORTON. *The subculture reader*. London: Routledge, 1978b, s. 327-339,

PAŽOUREK, Ivo. *Zmapování životního názoru neextremistických skinheadů v Brně*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita

PETRUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5

PODEŠT, Štěpán. Hornická symbolika. *ZPRAVODAJ: Klub genealogů a heraldiků Ostrava*. 1985, č. 23

SEKOT, Aleš. *Sport a společnost*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-047-6

SLEPIČKA, Pavel. *Sportovní diváctví*. Vyd. 1. Praha: Olympia, 1990. ISBN 80-703-3012-0

SMOLÍK, Josef. Apolitičtí skinheads a volný čas. In: *Socialia 2010*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, s. 369-376 ISBN ISBN 978-80-7435-091-7

SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství: Historie, teorie a politizace fenoménu*. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008. ISBN 978-80-903556-3-7

SMOLÍK, Josef. *Fotbalové chuligánství: sociálně psychologický fenomén*. Brno, 2002. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

SOUKUP, Václav. *Dějiny antropologie*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0337-3

STANDEVEN, J. a P. DE KNOP. *Sport Tourism*. Champaign: Human Kinetics, 1999

WANN, Daniel L a kol. *Sport fans: The psychology and social impact of spectators*. London: Routledge, 2001. ISBN 978-0415924641

WEED, M. CH. J. BULL. *The Sage Dictionary of Sport Studies*. London: Sage. In: Malcolm, D. 2008

WILLIAMS, J. *Football and Football Hooliganism*. Leicester, 2001. University of Leicester

12. Elektronické

BEYER, Dušan. *Fotbalové násilí: subkultura hooligans* [online]. Brno, 2002 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/11085/fss_b/text.pdf. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita

ČTK. Kluby podle ministra vnitra s chuligány nebojují. In: *Eurofotbal* [online]. 2014 [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <http://www.eurofotbal.cz/clanky/kluby-podle-ministra-vnitra-s-chuligany-nebojuji-251425/>

FAIRAISL, Zdeněk a Čeněk TŘEČEK. Srbští rowdies odjeli z Prahy, 17 z nich si odváží škrálop od policie. In: *IDnes* [online]. 2009 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/srbsti-rowdies-odjeli-z-prahy-17-z-nich-si-odvazi-skraloup-od-policie-11p-/domaci.aspx?c=A090821_073208_praha_cen

IDNES.CZ. Policie nepustila do Česka desítky německých hooligans. In: *IDNES.cz* [online]. 2007 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/policie-nepustila-do-ceska-desitky-nemeckych-hooligans-pie-/domaci.aspx?c=A070323_144637_domaci_bar

IDNES.CZ. Policie: Do Prahy míří stovky německých „hooligans“. In: *IDNES.cz* [online]. 2007 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/policie-do-prahy-miri-stovky-nemeckych-hooligans-fb7-/domaci.aspx?c=A070322_112017_praha_cen

IDNES.CZ. Rowdies Sparty a Baníku se v předvečer fotbalu poprali v Praze. In: *IDNES.cz* [online]. 2009 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/video-rowdies-sparty-a-baniku-se-v-predvecer-fotbalu-poprali-v-praze-1ga-/krimi.aspx?c=A090504_104702_krimi_jw

KNIHY ABZ. Pojem alternativní. In: *ABZ Slovník cizích slov* [online]. 2005 [cit. 2014-11-16]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/alternativni>

MÁDL, Luděk. Policie, vrať se! volá Pelta. A nechce baníkovce v Ďolíčku. In: *Aktuálně.cz: Sport* [online]. 2014 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://sport.aktualne.cz/policie-vrat-se-vola-pelta-a-nechce-banikovce-v-dolicku/r~f096e296b37f11e386aa002590604f2e/>

REDAKCE (článek od autora Redakce) Britská nemoc - díl první (Anglie). *Supporters: o fanoušcích, pro fanoušky* [online]. 2012 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.supporters.cz/clanek/britska-nemoc-dil-prvni-anglie/3785.html>

SAIVER, Filip a Petr PROCHÁZKA. Chuligány má řešit parlament, fotbal požaduje zvláštní zákon. In: *IDnes* [online]. 2012 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/chuligany-ma-resit-parlament-fotbal-pozaduje-zvlastni-zakon-p51-/fotbal.aspx?c=A120220_215137_fotbal_par

SEIDL, Jiří. Válka v hledišti. Fotbal musel počkat, policie zadržela třicet chuligánů. In: *IDnes* [online]. 2014 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/ostrava-sparta-radeni-chuligani-dag-/fotbal.aspx?c=A140322_180144_fotbal_min

SLAVIA HOOLIGANS. Slavia Praha vs. CSKA Moskva (3. poločas). In: *TS - Tribuna Sever* [online]. 2010 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: <http://www.slaviaultras.cz/t/54425-Slavia-Praha-vs-CSKA-Moskva-3-polocas.html>

SPRÁVCE (článek od autora Správce). Televizní reportáže o výtržnostech. In: *Hooligans* [online]. 2014 [cit. 2014-11-16]. Dostupné z: <http://hooligans.cz/reports/czech/89-2014/3749-televizni-reportaze-o-vytrznostech-z-novy-a-primy>

SYROVÁTKA, Tomáš. Polské rowdies chytíme na hranicích, slibuje expert. In: *IDnes* [online]. 2009 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/polske-rowdies-chytime-na-hranicich-slibuje-expert-fxi-/krimi.aspx?c=A091009_221009_domaci_vel

ŠVÉD, Jan. Oženil se, pak fanoušek Ritchie šel na fotbal a zbil rozhodčího. In: *IDnes.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-11-16]. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/fotbalovy-serial-to-bylo-kdyz-dkk-/fotbal.aspx?c=A130808_103500_fotbal_rou

TITTL, Tomáš. Polští rowdies přijeli do Prahy. Před zápasem byli krotcí, problémy nedělali. In: *IDnes* [online]. 2010 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/polsti-rowdies-prijeli-do-prahy-pred-zapasem-byli-krotci-problemy-nedelali-166-/krimi.aspx?c=A100727_132519_krimi_tt

TRONÍČEK, Jakub. Policie se chce stáhnout z fotbalových stadiónů. In: *Sport.cz* [online]. 2007 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://www.sport.cz/fotbal/synotliga/clanek/118364-policie-se-chce-stahnout-z-fotbalovych-stadionu.html>

WIRNITZER, Jan a Pavel EICHLER. Pár krádeží, dýmovic a pokus o bitku. Polští fanoušci prošli Prahou. In: *IDnes* [online]. 2009 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/par-kradezi-dymovic-a-pokus-o-bitku-polsti-fanousci-prosli-prahou-1f1-/krimi.aspx?c=A091010_112226_krimi_top

VIII. Seznam grafů

GRAF Č. 1 ČETNOST NÁVŠTĚV SPORTOVNÍCH AKCÍ.....	35
GRAF Č. 2 NÁVŠTĚVY SPORTOVNÍCH AKCÍ MIMO BYDLIŠTĚ.....	36
GRAF Č. 3 SPOJENÍ DOVOLENÉ A SPORTOVNÍHO UTKÁNÍ.....	37
GRAF Č. 4 TYPY NAVŠTĚVOVANÝCH AKCÍ.....	38
GRAF Č. 5 DŮVODY NENAVŠTĚVOVÁNÍ SPORTOVNÍCH AKCÍ.....	39
GRAF Č. 6 DIVÁCKÉ SKUPINY	40
GRAF Č. 7 DĚTI NA SPORTOVNÍCH AKCÍCH.....	41
GRAF Č. 8 ZNALOST TERMÍNŮ	42
GRAF Č. 9 CHULIGÁNSTVÍ V ČR	43
GRAF Č. 10 CHULIGÁNSTVÍ V PRAZE	44
GRAF Č. 11 VÝTRŽNICTVÍ NA STADIONU	45
GRAF Č. 12 VÝTRŽNICTVÍ MIMO STADION	46
GRAF Č. 13 POVĚST DESTINACE A JEJÍ POŠKOZENÍ	47
GRAF Č. 14 NEGATIVNÍ DOPAD VÝTRŽNOSTÍ	48
GRAF Č. 15 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA V ČR	49
GRAF Č. 16 ZAJIŠTĚNÍ ORGANIZAČNÍ PŘIPRAVENOSTI NA SPORTOVNÍCH AKCÍCH.....	50
GRAF Č. 17 VĚKOVÉ SLOŽENÍ RESPONDENTŮ	51
GRAF Č. 18 POHLAVÍ	52

GRAF Č. 19 NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ	53
---	----

IX. Seznam příloh

PŘÍLOHA Č. 1 DOTAZNÍK.....	65
PŘÍLOHA Č 2 TABULKY KE GRAFŮM	68

X. Přílohy

Příloha č. 1 Dotazník

Dobrý den,

prosím Vás o vyplnění krátkého dotazníku, jehož cílem je zjistit Váš názor na sportovní akce a s nimi spojené výtržnictví fanoušků. Dotazník je určen primárně pro návštěvníky sportovních akcí na území hlavního města Prahy.

1. Navštěvujete sportovní akce/sportovní utkání?

- pravidelně každý zápas včetně velkých akcí
- 2-3x ročně
- 1x měsíčně, pouze vybraná utkání
- nikdy

2. Navštěvujete sportovní akce/utkání i mimo svoje bydliště (např. zájezdy na utkání)?

- ano, včetně využití ubytování
- ano, pouze jako jednodenní výlet
- ne

3. Umíte si představit spojení Vaši dovolené s návštěvou sportovního utkání?

- ano
- spíše ano
- ne
- spíše ne
- nevím

4. Z nabídky vyberte Vámi navštěvované akce.

(v případě odpovědi 1-3 u otázky 1)

- fotbal
- hokej
- florbal
- basketbal
- moto sporty
- atletika
- jiné

2. Z jakého důvodu je nenavštěvujete?

(v případě odpovědi nikdy u otázky 1)

- nemám na to čas
- finanční důvody
- nezajímám se o sport
- strach z konfliktů mezi fanoušky
- jiné

5. Do jaké skupiny byste se jako divák zařadil/a? (pro odpověď 1-3 v otázce 1)

- běžný divák
- fanoušek (identifikace s klubem, klubové oblečení, barvy)
- hooligan (výtržnosti na stadionu)

- ultras (pyrotechnika, chorea, klubové písně)
- 6. Berete sebou na sportovní akce/utkání děti? Pokud ne, uveďte proč.**
- ano
 - ne
- 7. Z nabídky uveďte událost (termín), která je Vám v souvislosti s chuligánstvím známa.**
- Film Proč?
 - Brusel 1985
 - Hillsborough 1989
 - Święta Wojna (Svatá válka)
 - Head Hunters
- 8. S jakým sportem/klubem v ČR si pojem chuligánství spojujete?**
- 9. S jakým sportem/klubem v Praze si pojem chuligánství spojujete?**
- 10. Byl/a jste někdy svědkem výtržností sportovních fanoušků na stadionu? (pro odpovědi 1-3 v otázce 1)**
- ano
 - ne
- 11. Stručně popište, o co šlo. (v případě odpovědi ano u otázky 4)**
- 12. Byl/a jste někdy svědkem výtržností sportovních fanoušků mimo stadion?**
- ano
 - ne
- 13. Stručně popište, o co šlo. (v případě odpovědi ano v otázce 6)**
- 14. Myslíte si, že výtržnosti spojené se sportovními akcemi mohou poškozovat image/pověst destinace, kde se konají?**
- ano
 - spíše ano
 - ne
 - spíše ne
 - nevím
- 15. Na škále od 0-2 vyberte, na jaké oblasti mohou mít výtržnosti negativní dopad. (0 – žádný dopad, 1 – minimální dopad, 2 – podstatný dopad)**
- ekonomika
 - životní prostředí
 - cestovní ruch

- doprava
- mravní výchova dětí a mládeže

16. Myslíte si, že legislativní úprava v ČR je při řešení výtržností sportovních fanoušků dostatečná?

- ano
- spíše ano
- ne
- spíše ne
- nevím

17. Myslíte si, že je obecně zajištěna organizační připravenost na sportovních akcích? (pořadatelská služba, policie)

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne
- nevím

18. Uved'te prosím příklad špatné organizační připravenosti sportovního utkání.

19. Prosím uved'te svůj věk.

20. Pohlaví

- muž
- žena

21. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní vzdělání
- střední škola s výučním listem
- střední škola s maturitou
- vyšší odborná škola
- vysokoškolské vzdělání

22. Pokud se chcete k problematice výtržnictví na sportovních akcích vyjádřit, zde můžete uvést svůj názor.

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku a přeji hezký den.

Příloha č 2 Tabulky ke grafům

Tabulka č. 1		
Navštěvujete sportovní akce/utkání?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
pravidelně každý zápas	34	33,33
1x měsíčně, pouze vybraná utkání	28	27,45
2-3 ročně	21	20,59
Nikdy	19	18,63
Celkem	102	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 2		
Navštěvujete sportovní akce/utkání mimo svoje bydliště (zájezdy na zápasy)?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
ano, pouze jako jednodenní výlet	42	50,6
ano, včetně využití ubytování	15	18,07
ne	26	31,33
Celkem	83	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 3		
Umíte si představit spojení Vaší dovolené s návštěvou sportovního utkání?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
ano	61	73,49
spíše ano	18	21,69
spíše ne	2	2,41
ne	2	2,41
Celkem	83	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 4		
Z nabídky vyberte Vámi navštěvované akce		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
fotbal	74	90,36
hokej	44	53
atletika	4	4,82
moto sporty	9	10,84
basketbal	6	7,23
florbal	9	10,84
jiné	7	7,2
Celkem		

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 5		
Z jakého důvodu je nenavštěvujete?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
strach z konfliktů mezi fanoušky	4	21,05
finanční důvody	4	21,05
nezajímám se o sport	8	42,11
nemám na to čas	8	42,11
Celkem		

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 6		
Do jaké skupiny byste se jako divák zařadil/a?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
běžný divák	29	34,94
fanoušek (identifikace s klubem)	38	45,78
ultras (pyrotechnika, chorea)	13	15,66
hooligans (výtržnosti na stadionu)	3	3,61
Celkem	83	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 7		
Berete sebou na sportovní akce/utkáni dětí? Pokud ne, uveďte proč?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
ano	23	27,68
nemám děti	54	65,06
strach z výtržníků	1	1,2
jiné	5	6,06
Celkem	83	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 8		
Z nabídky vyberte událost/termín, který je Vám v souvislosti s chuligánstvím známý.		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
Head Hunters	26	25,49
Święta wojna	16	15,69
Brusel 1985	50	49,02
Hillsborough 1989	54	52,94
Film Proč?	77	75,49
Celkem		

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 9		
S jakým sportem/klubem si v ČR pojem chuligánství spojujete?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
Baník Ostrava	51	50
Sparta Praha	42	41,18
jiné	9	8,82
Celkem	102	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 10		
S jakým sportem/klubem v Praze si pojem chuligánství spojujete?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
Baník Ostrava	51	50
Sparta Praha	42	41,18
jiné	9	8,82
Celkem	102	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 11		
Byl/a jste někdy svědkem výtržností sportovních fanoušků na stadionu?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
ano	60	58,82
ne	42	41,18
Celkem	102	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 12		
Byl/a jste někdy svědkem výtržností sportovních fanoušků mimo stadion?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
ano	48	47,06
ne	54	52,94
Celkem	102	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 13		
Myslíte si, že výtržnosti spojené se sportovními akcemi mohou poškozovat image/pověst destinace, kde se konají?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
ano	40	39,22
spíše ano	28	27,45
spíše ne	12	11,76

ne	19	18,63
nevím	3	2,94
Celkem	102	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 14								
Vyberte oblasti, na které mohou mít výtržnosti negativní dopad								
	absolutní hodnota				relativní hodnota			
	0	1	2	Celkem	0	1	2	Celkem
mravní výchova	28	33	41	102	27,5	32,4	40,1	100
cestovní ruch	45	38	19	102	44,1	37,3	18,6	100
doprava	25	37	40	102	24,5	36,3	39,2	100
životní prostředí	61	28	13	102	59,8	27,5	12,7	100
ekonomika	41	26	35	102	40,2	25,5	34,3	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 15		
Myslíte si, že legislativní úprava v ČR je při řešení výtržností sportovních fanoušků dostatečná?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
ano	18	17,65
spíše ano	13	12,75
spíše ne	32	31,37
ne	26	25,49
nevím	13	12,74
Celkem	102	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 16		
Myslíte si, že je obecně zajištěna organizační připravenost na sportovních akcích (policie, pořadatelská sl.)?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
ano	23	22,55
spíše ano	37	36,27
spíše ne	13	12,75
ne	20	19,61
nevím	9	8,82
Celkem	102	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 17
Prosím uveďte svůj věk

	absolutní hodnota	relativní hodnota
31 a výš	25	24,5
20-30	67	65,7
0-19	10	9,8
Celkem	102	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 18		
Pohlaví		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
muž	84	82,35
žena	18	17,65
Celkem	102	100

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 19		
Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?		
	absolutní hodnota	relativní hodnota
střední škola s maturitou	44	43,14
vysokoškolské vzdělání	38	37,25
základní vzdělání	13	12,75
střední škola s výučním listem	5	4,9
vyšší odborná škola	2	1,96
Celkem	102	100

Zdroj: Vlastní zpracování

XI. Zadání práce

FIM UHK

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Fakulta informatiky a managementu

Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové, tel: 493 331 111, fax: 493 332 235

Zadání k závěrečné práci

Jméno a příjmení studenta:

Tomáš Pohořelý

Obor studia:

Management cestovního ruchu

Jméno a příjmení vedoucího práce:

Michal Trousil

Název práce:

Alternativní kultura jako součást lokální a regionální kultury

Název práce v AJ:

Alternative Culture as a Part of Local and Regional Culture

Podtitul práce:

Vliv fotbalových chuligánů na cestovní ruch destinace

Podtitul práce v AJ:

Hooligans and Their Impact on Tourism

Cíl práce: Cílem práce je zkoumat chování fotbalových chuligánů a provést odhad, jakým způsobem by tato subkultura mohla ovlivňovat ČR.

Osnova práce:

I. Úvod

II. Cíl práce a metodika zpracování

III. Teoretická východiska

1. Termín alternativní kultura a subkultura

2. Subkultura Skinheads

3. Sportovní turismus jako fenomén

4. Dějiny a vývoj chuligánství

4.1. Kolébka fotbalu

4.2. Hooligans v České republice

5. Fotbaloví chuligáni

5.1. Divácké skupiny

5.2. Struktura chuligánských skupin

5.3. Projevy a typy chuligánského jednání

6. Divácké násilí

6.1. Příčiny vzniku

6.2. Rituály na tribunách

7. Protichuligánská politika v ČR

7.1. Opatření proti diváckému násilí a jeho řešení

IV. Empirická část

1. Základní otázky a hypotézy

2. Sběr informací a průběh šetření

3. Analýza výsledků

V. Shrnutí výsledků

VI. Závěry a doporučení

VII. Seznam použité literatury

VIII. Přílohy

Projednáno dne: 17.10.2014
Podpis studenta: [Signature]

[Signature]
Podpis vedoucího práce